

1946-77

Cilt : 7

Eylül - Ekim

Sayı : 77

me

23. Üncü Yıl

Emin Hekimgil

İ Ç İ N D E K İ L E R

23. üncü yıl	E. Hekimgil
Siyasal Eğitim	C. Sena Ongun
Samsun - San Fransisko	C. Bilsel
Güzel Sanatları Sevmek	C. Çumralı
Samsunda geniş bir imar faaliyeti	M. Özbalkan
Samsunda kadın işçileri	P. AKSAN
Samsun hasreti	M. C. Anı
Yuvalarına dönerken	E. Alp
Şehrimizde kadaastro	C. A. Uyanık
Vezirköprü tarihçesi	F. Pınardağ
Samsun ticaret organları	M. Cura
Çarşamba kızlarının yaşayışları	K. Türk
Ant (şiir)	M. Ş. Fırat
Cumhuriyet izcileri	M. Ülken
Yolcuyum (şiir)	V. Falay
Kooperatifçilik	M. Cura
Samsunda köylü şairleri	M. Bulgurcuğlu
Halkevi Haberleri	19 Mayıs
19 Mayısın cevapları	***

Cumhuriyetimizin yirmi üçüncü yıldönümünü birlik ve beraberlik içinde kutluyoruz. Çeyrek asıra yakın bir zamandır Türk milleti hakiki bir halk idaresinde iç ve dış her işini milli menfaatlarına göre yürüttü, ve başarılar elde etti.

Türkiye Cumhuriyeti birinci dünya harbinin yıkıntıları ortasında doğduğu zaman çok geri kalmış, fakir ve yoksul bir vatan buldu. Karşılaştığı her dava büyük, yapacağı işler ise pek çetindi. Asırlarca yüzüstü bırakılmış Anadoluyu, harb ve felâketlerden ezilmiş halkı kalkandırmak kolay değildi.

Dünya harbi bittikten sonra bir çok memleketlerde kiralıklar yıkıldı ve rejimler değişti, fakat bu devrimlerin hiç birisinde millet hakkıyla hakimiyetini eline alamadı. Sınıf çarpışmaları ve iç mücadeleler bu milletleri yıprattı, ikinci dünya harbinde de çoğunu çöktürttü.

Cumhuriyetimiz ise milli birliği sınıf imtiyazlarına veya zayıfların esaretine dayamadı. Hakkı, hürriyeti ve eşitliği yurd içinde herkese cömertçe dağıttı. Otoriteyi sevgide, disiplini ülküye bağlılıkta aradı. 26 yıl önce yenilmiş, taksime uğrayan hiçe sayılmış bir milletken, bugün her hakkına saygı gösterilen bir devlet sayıyoruz.

Milliyetçi, Halkçı, Layık, devrimci ve devletçi Cumhuriyetimiz eserlerini milletin kuvvet ve yardımına dayanarak yaptı. Her köşesi bayındır, ileri bir Türkiye, Cumhuriyetimizin her zaman ülküsü olmuştur.

Bu gayeye erişmek için var kuvvetimizle çalışmaktayız. Bir çok milletlerin, daha ne olacağı belli olmayan bu günlerde Türk milleti güven içinde işinin başındadır. En sağlam sığınan binaların, temeli sarsıldığı zamanlarda bile Türkiye dimdik durdu ve kendi yolunda sarsılmadan ilerledi.

Yollar, fabrikalar, trenler ve bütün bayındırlık eserleri Cumhuriyetimizin kısa bir zamanda yaptıklarının bir kağıdır. Bilim kurulları, okul ve gençlik ise tinsel varlıklarımızdır.

Cumhuriyetimizi daima kalbimizde olan Türk milletinin en büyük evladı Atatürk'e borçluyuz. Tuttuğumuz ilerleyiş yolunun başında milletimizi büyük felâketlerden kurtaran kahraman İnönü vardır. Hepimiz milli birliğin en büyük kuvvet olduğunu istiklâl savaşından beri biliyoruz. 23. üncü Cumhuriyet yılına ise Demokrasi alanda mühim adımlarla girmiş bulunuyoruz. Gelecek 29 Ekimler bize daha mes'ut günler gösterecektir.

Siyasal Eğitim [*]

Cemil Sena ONGUN

Tanzimattan beri cemiyetimizde görülen medenî değişmeler, her merhalesinde ilerletici ve kurtarıcı zannedilen bir takım ilke (prensip) lere dayanmış ve hemen bunların hiç biri de milletimizin hayatında önemli, olumlu (müsbet) bir etki yapamamıştır.

Kişisel menfaatlar, bireysel (ferdi) tutkular, bilgisizlik... Doğu bir milletin büyüklüğünü hazırlayan esaslı teşebbüsler ve idealleri, ne öğrenmeğe ve ne de tatbik edebilmeye imkân bırakmamıştır.

Bir topluluktaki kalkınmalar, bir iki seçkin insanın imgelemin de (muhayyele) yaşayan fikir ve ütopya (vahiye) lerden doğmazlar. Bunlar bir cemiyetin genel hayatında bir ihtiyaç olarak hissedilmeye başlamak zorundadırlar. Buna cemiyetin gerek seviye ve gerek malik olduğu imkân ve şartları da eklemek lâzımdır. Aksi halde bu teşebbüs kanlı direnmelere sebep olur; veyahut yarım ve hattâ zararlı bir şekil alır. Bunun delilini, Üçüncü Sultan Selimden beri devam edegelen ıslâhat gayretlerinin millete pek pahalıya mal olmuş bulunan olgularda bulmak güç değildir.

Bir cemiyeti az zamanda yani bir tek büyüğün hayatı müddetince ve onun eseri olarak yükseltmek, tabiat ve cemiyetin evrim kanunlarına uymaz. Bu işler bir iki nesil meselesidir; hattâ milletin bütün bir hayatı ve tarihi me-

selesidir ve nihayet birinin başladığını ve diğeri takip etmek ve tamamlamak şartıyla yetişecek olan büyük şefler meselesidir. Bilimsel ve reel hakikatın bu olmasına rağmen, tarihin kaydettiği bir çok büyük adamlar, cemiyeti bir hamur veya çamurmuş gibi kendi hayallerine göre şekillendirebileceklerini zannetmişlerdir. Ve her şeyin yalnız kendi eserleri olmasını ve kendilerinden sonra gelecek olanlara ne bir görev ve ne de bir şeref bırakmamayı gaye edinmişlerdir. Tarihte görülen kinler, büyük adamlar arasındaki menfi yarışmalar ve bu yüzden cemiyetin uğradığı zararlar sayısızdır. Bu adamlarda görülen ikinci kusur da, adam yetiştirmekten korkmaları ve ancak kendi kaprislerine hizmet edebilecek ruh ve kabiliyette insanlara itimat etmeleridir. Şühesiz ki bu yüzden de fazla tekelci (inhisarçı) bir anlayışla, işlerin ne bir tenkidine ve ne de bir tahliline müsaade ederler. Bu hallerin kaynağı, bazan parti taassubu ve bazan da kendi bencil [hodbin] yorum [tefsir] lerine göre, yurt ve millet menfaatıdır ve bazan rejim kaygısıdır.

Konuyu nesnel bir gözle incelemek lâzımgelirse, tarih boyunca, hiç bir rejim görülemez ki, onu müdafaa eden partiler, kendi özel veya genel menfaatlarından sıyrılarak sadece ideali gerçekleştirmeye çalışmış olsunlar. Pey-

[*] İki nüsha evvel neşrettiğim Siyasal partiler makalesinin ikinci kısmıdır.

gamberler bile bu zaafattan kurtulmuş değildirlen.

Fakat, insanlığın gittiği yeni istikametlere ve milletlerin seviye ve idrakinde husule gelmiş yeni gelişmelere ancak zorlayıcı baskılara karşı olan geçici katlanmaları bir müddet için bir tarafa bırakacak olursak, hak ve hürriyet namına bazan açıktan ve bazan için için homurdanmalar ve sızlanmalara ve hattâ nihayet daha enerjik ve dinamik hareketlere sebep olacak kadar yücelmiştir. Kulaktan kulağa, ağızdan ağıza yayılan bu müsbet veya menfi düşünceler, hayatından hoşnut olmıyan bir milletin, kendini idare edenlere karşı kin ve öfkesini artırır; ve nihayet kendisini idare eden adamları bulundukları mevkie getiren eski büyük hizmetlerin bile unutulmasına veya bunların küçümsemesine sebep olurlar. Buna yabancı propagandalarda eklenir, topluluk kuvvetinin öğeleri arasındaki gevşeme tehlikeli bir hal alır. Bu bakımdan devlet adamları, ne kadar resmî kuvvetlere dayanarak egemenliklerini korumıya çalışırlarsa, o kadar bu kuvvetlerin esiri olur; ve halkın itimat ve saygısını kaybederler ve başarmak istedikleri hiç bir işi, gayesine ulaştıramazlar ve sırf uyuşturucu vaitler ve yem borularıyla milleti iğfal etmekten başka bir şey yapamazlar.

Bir cemiyetteki terakkiyi geciktiren bu etgenlerin en gerçek nedenini araştırarak olursak devletin, gençlere verilmesi gerekli olan eğitimi, bütün bir istikbal ihtiyacını göz önünde tutarak tesbit edememiş olmasında buluruz.

Bu yurdu ve onun tek mil ödev ve sorumluluklarını kendilerine emanet zarureti olan nesillere hangi eğitimi vermelidir? bu soruya kolayca karşılık verilemez.

Zira bu konu, kısa bir makaleye girecek kadar basit ve küçük bir mesele değildir. Yalnız burada, gençlere ve dolayısıyla millete siyasal bir eğitim vermenin lüzumu üzerinde durmayı yeter buluyoruz.

Siyasal eğitim ne demektir? Bu, millet ve yurt işlerini aralarında paylaşmak hak ve görevini idrak etmiş olan insanın düşüncesev ve ahlâksel karakterini yaratmak demektir. Siyasal eğitim, millete taallük eden işi ve olayları nesnel olarak görüp düşünmek itiyatlarını kazanmak, yüklenmiş hizmetlerin karşılığı olarak, yurt ve yurttaşın hiç bir maddî ve manevî servet kıymetine saldırmak hakkına malik olmadığımızı anlamak, en büyük yetge mevkiinde bile milletin kendimiz diye üstün ve bizden sonrada devam edecek bir kuvveti olduğuna inanmak ve binaenaleyh, şeref ve haysiyetimizi, kılıcımızın kuvveti ve muayyen bir kligin yardımıyla korumayı değil, milletin zekâ ve viedanında yarattığımız temiz ve yüce sevgiye emanet etmeyi bilmek demektir. Saldırmıyan, korkutmıyan, iftira etmiyen ve hiç bir sahtekârlık ve kelime oyunu ile hakikatların değiştirilmesine müsaade etmeyen geniş ve şuurlu bir tolerans, ancak siyasal eğitimi gelişmiş insan ve cemiyetlerde görülür. Bu eğitimden mahrum olanlar korkaktırlar; neme lâzımcıdırlar; bu adamlar hangi işin başına gelirse gelsinler, korkulardan gelen isteksiz bir cesaretle kahraman görünür; ve hiç bir millî ülküye candan bağlanmazlar ve ancak muayyen bir zümreye dayanarak, onları memnun ettiği müddetçe rahat edebileceğini düşünür ve diğer büyük kütlelere karşı ilgisiz kahrılar. Hiç bir resmî görevi yoksa, ne askerlik ne

vergi, ve ne de seçim işlerindeki yükümünü bilir; bütün bunlar sanki, millet içinden değilmiş bir yabancı imiş gibi, bulundukları mevkie gelinciye kadar, çektikleri, yaşadıkları ve gördükleri sefaletlerin hepsini unutarak sadece kendi inat ve menfaatlarının Herkülü halini alırlar ve gittikçe ya iblisleşir veya tanrılaşırlar. Bunlar artık bir cemiyet için, çocukları korkutduğumuz birer öcüdür, birer iyi saatta olsunlar nevinden çarpıcı kuvvettir. Bunların iş başında olanlarıyla olmıyanlarının kötülükte birbirinden farkı yok gibidir.

Cemiyet ve ferdi sindirmekten başka gayesi olmıyan bu ruh, siyasal eğitimden mahrum olan cemiyetlerde hakim kuvveti yıkmaya matuf olan her müsbet veya menfi harekete iştirak ihtiyacını verir; ve her yeni yabancı vait ve harekette bir kurtarıcının saklı olduğunu zanneder. Hazreti. Ali ve Muaviye savaşında, Ali taraftarlarından olan bir Araba : «Bu abdal adamın peşine ne diye düşüyorsun? Muaviye gibi cin fikirli bir adama hizmet etse ne!» demişler. Arap: «ben Alinin dostu değil, Muaviyenin düşmanıyım!» cevabını vermiş. Şu fıkrayı her memnun olmıyan, muhtarip olan cemiyetteki muhalif ve muvafık hareketlere tatbik etmek mümkündür.

Halbuki siyasal eğitimi gelişmiş bir cemiyetteki fertler, evvelâ kendilerini idare edenleri ve bunların dehşet ve prensiplerini mazi, hal ve istikballerini... diğerlerinki ile mukayese etmeyi bilirler. Duygularıyla değil, tamamen gayri şahsî olan ödev ve hizmet duygusuyla ve hürriyetinin en makul ve meşru hamlesiyle yurt ve memleket işlerine iştirak edebilir. Eski Yunanlılardan Cleobul Soloma yazdığı bir mektupta derki :

«Sizin bir çok arkadaşlarınız ve

onların da her birinin birer evi vardır Fakat ben eminim ki, Solon, siz, demokratik bir hükümete malik olan Lindos'u tercih edeceksiniz. Zira burası küçük bir adadır ve orada Pisistrate diye hiç bir suretle korkmaksızın yaşanabilir. Aynı zamanda kim olursa olsun dostlarınızın hepsi, sizi orada serbestçe ziyaret edebilirler.»

Şüphesiz ki bu hürriyet, yalnız milli değil, aynı zamanda insani ve medeni anlamda en geniş bir hürriyet ve faziletin de ifadesidir. Yoksa kendi fikirlerine muhalefet edenlere zulmeden Kavalalı Mehmet Paşaya, ne için böyle hareket ettiği sorusuna : «çünkü, Fravun postunda oturuyoruz.» cevabını verdiren zihniyet bazı mühim başarılarla sebep olmuş olsa bile, sevgi ve isteğe dayanmıyan bu başarılar, çok geçmeden çöker ve yıkılır. Zira hiç bir istibdat ve onu yaratan hiç bir kuvvet, ebedi olarak devam edemez. Belki, aynı kuvvet, bir gün bu istibdadı ve bu müstebitleri devirebilir. Son zamanların tarihi, bu anlayıştaki şahsiyetleri ve onların dâvalarını ne feci bir şekilde mahvettiğini göstermiştir.

Siyasal eğitimde cesaret vardır; iman vardır. Düşüncelere saygı, tenkitlere tahammül, ihtiyaçlara göre kişisel menfaat ve tutkulara feragat vardır. Ve bu eğitimi almış olanlar, kendi mukadderatları üzerinde iş görenlerin her çeşit uygunsuz ve ülküye yakışmıyan hareketlerini yıkmak için ortaya çıkmak ve atılmak kudretini gösterebilirler. Esasen bu eğitimin yaygın olduğu cemiyetler de haddini ve ödevini bilen insanlardan mürekkep demektir. Zira, tekrar edebilirizki, bu eğitim en gerçek yurttaşlığın ve yurt severliğin fikri ve hareki itiyatlarını kazanmak ve kazandırmak demektir. Bu eğitim nasıl verilir, nasıl alınır meselesi, büsbütün ayrı bir konudur.

ERENKÖY 7/9/1946

Samsun - San Fransisko

— V —

Cemil BİLSEL

Samsundan başlıca üç yol çıkar. Batıya gideni Bafra ve Alaçama iletir. Doğuya doğru olanı Çarşamba ve Termeye ulaştırır. Güneye uzananı Kavak, Lâdik, Havza ve Vezirköprü ilçelerimizi merkeze bağlar. Bu suretle sekiz ilcemiz de oldukça iyi ve bakımlı şose yolları ile Samsun'a bağlıdır. İllerde, rahat ve emniyette, ticarete, geçimde, sağlıkta hattâ savunma ve güvende yol ile sağlanır. Bu bakımdan Samsun iyice durumdadır.

Pasifik Oseanı ile San Fransisko körfezi arasındaki yarım adanın ucunda olan San Fransiskodan başlıca dört yol çıkar. Biri Pasifik Oseanın methali üzerinde, altından en büyük vapurların birer kayık gibi geçtikleri beş mil uzunluğundaki « Altın köprü » ile şehri karşıya bağlayan kuzey yolu, biri yine altından en büyük vapurların geçebilmesi için körfez üzerinde 11 mil uzunluğundaki köprüden geçerek San Fransisko'ya yakın Oklan'dan geçer.

Doğu yolu, biri körfez kıyılarını yakın ve uzaktan, güneye doğru kovalayan ve Amerikanın en uzun yollarından biri olan 101 numaralı yol, dördüncüsü Pasifik kıyılarından dağlara dalarak güneye giden « Gök yolu », ilk üçü, altıncı ve dördüncüsü dört otomobil yoluna ayrılmıştır. Her biri üzerinde hızlarına göre otomobiller günün her vaktinde birbirini kovalar.

Bu dört yolun her biri şehrin biraz

ötesinde kollara ayrılır. Her koldan da ikinci ve üçüncü derecede birçok yollar ayrılır. Denebilir ki bütün bu bölge yollarla bir örümcek ağına döndürülmüştür. Kiminde ormanların içinden, kiminde ekim tarlalarının veya yemiş bahçelerinin - ki bunlar da birer orman gibidir.-Ya deniz kıyısından geçersiniz. Her kasaba her köy her ev yol ile öbürüne bağlıdır. Bunların hepsi asfalttır ve son derece bakımlıdır. Pazar günleri her seferinde ayrı bir yoldan 200, 300 mil uzağa kadar gittik. Ne bozuk bir yer ne de bir zerre toz görmedik. Amerikaya nisbetle en ileri Avrupa memleketleri bile bu bakımdan geridirler. Amerikada hemen herkesin bir otomobili vardır. Kadın erkek herkes otomobilini kendi kullanır. Elinde bir harita ile bütün memleketi dolaşabilir. Her yolun kavşağında hem istikametler hem mesafeler yazılıdır. En küçük kasabalarda bile kırmızı ve yeşil fenerler otomatik olarak yanar. Yeşil yanınca geçersiniz kırmızı yanınca durursunuz. Pariste bile geçiş halâ bizde olduğu gibi polis işaretile olur. Bu sefer Paris bile Amerikadan sonra bana ne kadar tenha ve geri geldi.

Samsun'un iki demir yolu da vardır. Biri Çarşamba'ya kadardır, öbürü Kavak, Lâdik ve Havza istasyonlarından geçerek Samsun'u Sivas'a ve onunla bütün yurda bağlar. Bu demir yolları Cumhuriyetin 19 Mayıs diyarına

yerinde bir armağandır. Birçok illerimiz ve kasabalarımız halâ demiryolu hasreti çekerken Samsun'un demiryoluna kavuşması bir mutluluktur ve Samsun'un kadir bilen asil halkı bunu takdir eylemektedir.

San Fransisko'nun da iki demiryolu var. Birinin istasyonu şehirdedir bu yol, Kaliforniyanın en kalabalık şehri Los Anjeslos'a iletir (1) diğerinin istasyonu Oklandadır. Bu yol şehri bütün Amerikaya bağlar ve bundan her gün sayısız tren kalkar.

Yukarıda, bir çok illerimiz ve pek çok kasabalarımız demiryolu hasreti çekerken Samsun'un dört ilcesinin demir yoluna kavuşmuş olması bir mutluluktur ve bunu Samsun'un kadir bilen halkı takdir eylemektedir dedim. Samsunluları üzen şey bu demiryolunun bir limana dayanmaması, deniz ve kara ulaştırma ve taşıma işinin birbirini tamamlamamasıdır. Karadenizin incisi Samsun, bundan ötürü gereği gibi parlayamamakta ve değerlenememektedir.

1944 Şubatında idi, Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına bir aylık ara vermesi üzerine Naşit Fırat'la seçim çevremizi dolaşmağa gitmiştim, zalim bir deprem iki güzel kasabamızı, Vezirköprü ile Lâdiği ve pek çok köylerimizi yıkmış, bir çok can öldürmüştü.

(1) Sinema şehri Holivudu da içine aldığı için hemen bütün delegelerin görmeğe gittiği bu şehre bizden yalnız Falih Rifki Atay ile Hazım Kuyucak gidebildi. Biz iki defa gitmeğe teşebbüs ettik. Bir cumartesi gidip salı dönecek, nihayet bir pazarertesi kayıbedecektik. İlkinde San Fransisko'da yerleşmiş ve Amerikalılaşmış zengin bir vatandaşımız Banatar otomobili ile götürecekti. İkincisin de trenle gidip uçakla dönecektik Büyük elçimiz konferans genel yazmanile görüşmüş orada otomobil, otel ve yol için bir yer telle hazırlanmıştı. Konferans çalışmaları bir gün bile ayrılmamıza imkân vermedi.

(2) Yıkılan yerleri gezerken ve ızdırap duyan vatandaşları dinlerken ne derin acı duymuştuk. Onları taziyet ve teselli etmek ve yardımlarına koşmak vekillerinin borcu idi.

Bu gidişimizde il genel kurulunun açılış töreninde bulunduk. İki oturum arasında üyelerden, Samsunda çıkan Ahali gazetesinin sahibi rahmetli Cenani Oral beni deniz tarafında bir odaya götürerek «Bakın, dedi, şu iki vapur iki gündür yolcularını ve yüklerini çıkarmak ve buradan gidecekleri almak için bekliyor, şu üçüncü vapur iki haftadır kömürünü boşaltamıyor yazık değil mi? Samsun bir ticaret şehridir, ticaret böyle gelişir mi? İzmir limanı var, çünkü başvekil - oğünün tabiri bu idi - Saraçoğlu İzmir mebusudur.» Liman işinde yerden göğe kadar hakkı vardı, bunda kendisiyle beraberdim. Yalnız bir noktada haklı değildi. İzmir limanı imparatorluk devrinde yapılmıştır. Bunu kendisine hatırlatarak ilâve ettim «Saraçoğlu İzmir mebusudur, fakat bütün memleketin Başvekilidir. Samsun'u da İzmir kadar düşündüğüne inanınız. Görüştüklerimizi kendisine olduğu gibi söyleyeceğim.»

Ankara'ya döndüğümde Sayın Saraçoğlu'nu gördüm, liman işinin ele alınması gerekli olduğunu etraflıca anlattım. Ve ısrar ettim. Beni Nafaa vekili (Bayındırlık Bakanı) Sırrı Day'a yolladı, Sırrı Day yeni bütçe ile alınacak tahsisatın bu işi yapmaya imkân vermediğini, tahsisat alınsa da yaptırmaya teknik imkân bulunmadığını müsteşarı ve ilgili daire şefini çağırarak ve onlarla görüşerek bana

(2) Ne tuhaf bir tesadüftürki San Fransisko'yu da ağır bir deprem 1906 da yıkmış idi. Bunun bir sinemasını San Fransisko'da bize göstermişlerdi. San Fransisko'nun hemen bütün binaları yenidir.

anlattı. Bununla beraber Samsun limanını ilk iş olarak ele alınacağını bana temin etti. Bir kaç gün sonra bütçe encümeninde Nafaa bütçesi görüşülürken benide bulunmaya çağırdı. Bulandım ben bir şey söylemeden kendisi limanlar işi üzerinde açıklamada bulunurken bundan sonra ele alacağımız ilk liman Samsun limanıdır dedi ve benim ile görüşmelerini de söyledi.

Ertesi yıl yine Samsun milletvekilleri hep bir arada Samsun'a geldiğimizde ticaret odasında ki görüşmeler sırasında liman işine önemle temas edildi. Dönüşümüzde Amiral Fahri Engin ve Sabiha Erbay ile beraber Saraçoğlu'na gittik halkın ve tüccarın haklı dileklerini anlattık. Bayındırlık Bakanına da gittik. İkisi de bu limanın yapılmasında bizimle beraberdi ve üzerinde çalışılmakta idi. San Fransisko'ya işi bu halde bırakarak gittim.

Orada bizi bir öğle yemeğine çağıran zengin bir albay, otomobille şehri gezdirirken askeri hastahaneye getirdi. Ben rektörlüğümde hemen her sabah saat sekizde bir hastaneye gitmeyi ve hocalarımızın ve talebelerimizin isteklerini kendilerinden orada öğrenmeyi ve hizmetlerinde bulunmayı âdet etmiştim. Bu itibarla Newyork tıp fakültesi kliniklerini de görmeğe gitmiştim. San Fransisko'da şehir hastanesini de gezmiştim. Askeri hastaneyi de görmek beni ilgilendirdi. Fakat albayın maksadı hastaneyi gezdirmek değil, bahçesinden genel manzarasını göstermek imiş. Okinava muharebesinde Amerikalılar çok adam kaybetmişlerdi. Günlerce bu adanın nasıl zaptedildiğini sinemalarda gösterdiler. Bu muharebede yaralananlar-

dan bir günde San Fransisko'ya 15000 kişi gelmiş ve bir günde bunlar hastaneye alınarak yatırılmışlar ve tedavi edilmişler. Albay asıl bunu anlatacaktı.

Onbeş bin yaralıyı bir günde çıkarmak ve hastaneye yatırmak, değil Samsun'da Ankara'da veya en büyük şehrimiz olan İstanbul'da da bir imkânsızlıktır. Ben bunun nasıl yapılabildiğini düşünürken San Fransisko limanının buna nasıl imkân verdiğini gördüm. Nevyok'ta olduğu gibi San Fransisko'da da bizim bildiğimiz yolda bir liman yoktur. Körfez içinde Oklanda ulaştırma köprüünün iki yanında tam 58 dok vardır. Her birine iki üç vapur yanaşabilir. Konvoy ile gelen bütün vapurlar aynı zamanda rıhtıma yanaşabilir ve boşanıp yüklenebilir. Rıhtımlar üzerinde Pasifik'e gönderilecek dağlar gibi erzak, mühimmat, levazım ve silâh vardı. Bunlar durmadan vapurlara konuyordu. Harbi kazanmak yolunda Amerika'nın nasıl büyük bir kudretle çalıştığını gösteren bu manza o gün seçim çevremizin bu doklardan bir iki danesine erebilmesi hasretini duydum.

Ben Amsterdam, Rotterdam, Kopenhag, Hamburg Havur Calais, Londra, Marsilya, İskenderiye, Pire, Olasa, Batum, Napoli ve Cenova limanlarını gördüm bazılarını da gezdim. Bunlardaki gibi büyük bir liman istiyoruz. Daha dün imparatorluktan ayrılan Buzgaz, Köstence, Trablusgarp veya Bingazi de yapılanlar kadar, İzmirde ve ya Beyrutta yaptırdığımız yolda bir liman arıyoruz.

19 uncu asrın bayındırlık karakteri her şehre demiryoluyla, her köye araba ile varılabilme, her kıyı şehrine en kötü havada çıkılabilme ile ifade olu-

nurdu. Yirminci asır bunlara daha çok şey kattı imparatorluktan memleketi bu kriterden çok uzak ve harap bir durumda teslim alan idare ilk iş olarak kriterin ilk düsturunu gerçekleştirmeyi iş edindi. Bugün limanlaştırmaya başlamış bulunuyoruz. Bu uğurda çabuk olmak ve fedakârlık etmek gereklidir.

Yeni Bakanımız İnce Dayı, harb akademisinde iki sene devletler hukuku okuttuğum mümtaz bir sınıfın seçkin bir evlâdıdır. Akademiyi bitirdikten sonra kurtuluş savaşı üzerine kitap yazdı, konferanslar verdi. Türk inkılabını anlattı. Türk inkılabının başlangıç yeri olan 19 Mayıs diyarının liman işini ele almasını ve başarmasını bu diyarın milletvekili olan hocası sıfatıyla kendisinden istedim. Beni inandırdı ki, projeleri üzerinde çalışmakta olan bu limanın en geç bir yıla kadar temelini atmaya gelecektir. Ve belki bundan iki yıl sonra bu liman bitmiş olacaktır. Eğer umduğumuz gibi bu limanı bir Amerika şirketi yaparsa bu, Samsun ile San Fransisko arasında yeni bir münasebet kuracaktır.

19 uncu asır bayındırlık kriterinin ilk düsturu olan "her şehre şinrendüferle ulaşma" işini gerçekleştirebilme kendini veren İnönü, ikinci ve üçüncü düsturlarını da sağlama yolundadır. Bayındırlık kriterlerini bu gerçekleştirmeye, şüphe etmiyorum ki, en yeni ve en iyi amaçlayan Türk İnkılabı için amaçlarına ulaşma yolunda yeni bir atılım kaynağı olacaktır. Ve yine şüphe etmiyorum ki uzatılmış demir yolları, ana yollara bağlanmış şoseleri ve işleyen limanile bu mübarek 19 Mayıs diyarı yeni atılımında başlangıç yeri olacaktır. Ne mutlu ona!

Sanat ve Ahlâk :

Güzel Sanatları Sevmek..

Celâl ÇUMRALI

"GÜZEL,, i seven bir bakıma "DOĞRU,, yu sevendir. Çünkü güzel olan şeyin özünde asla "fenalık,, bulunmaz. Şiirin, musikinin, heykelin, resmin, mimarinin tek başına felâket doğurduğu görülmemiştir, görülemez. Zira "Güzel,, değişmez bir "AHENK,, in ifadesidir. Bu ifadede: insanın toplumla, toplumun toplumla, insanın tabiatla, toplumun tabiatla, kısaca insan varlığının bütün dünya ve kâinatla olan ilgi ve bağlılığının köklülüğünü; içten içe, içten dışa, dıştan dışa, dıştan içe devam eden sonsuz akışın hızını bulmak mümkündür. Şu halde söz gelişi ettiğimiz ilgi ve bağlılığın köksüzlüğü, akışın sığırlığı ahensizliği belirtir.

Açıkçası doğru, iyi olan olaylar anarşinin, karma karışıklığın yok olduğu yerde canlılık kazanırlar. Gerçekten de anarşinin, ahensizliğin hüküm sürdüğü yerde HÜRRİYET yok olmuş, insanın yapma ve yaratma gücü sönmüş demektir.

Bunun içindir ki güzel sanatları seven insanın başkalarına kötülüğü dokunamaz. Fenalık yapması asla beklenemez. Başka bir deyişle şu gerçeği belirtmek isteriz ki güzel sanatları seven kişiler, toplumlar "suç işlemek hastalığına,, tutulamazlar. Yıllarca Yargıçlık yapanlar, suç istatistiklerini inceleyenler çok iyi bilirler ki gerçekten bir sanatkâr, güzel sanatları seven kişiler adalet binelerinin içeri sanık olarak girmemiş; girmişlerse suçlu olarak çıkmamışlardır.

Güzeli sevenin ruhu durulur, arlanır, özleşir, yücelir. Güzeli seven çirkinden uzaklaşır. Çirkinen uzaklaşan "yanlış,,a, "fena,,ya, "kötü,,ye yaklaşamaz!

Cumhuriyetin 23 üncü yılına Samsun geniş bir imar faaliyeti ile giriyor

Nuri ÖZBALKAN

Uzun süren harp yıllarının ortaya çıkardığı müşkilâtların yenilmesi üzerine, Samsun şehri imar yoluna girmiş bulunuyor. Bugün şu gibi işler yapılmak üzere bulunuyor :

1 — Şehrin tam ortasında bulunan pazar yeri buradan kaldırılarak, yerine modern bir hal yapılması için yeni Belediye Reisi Muhittin Özkefeli şimdiden faaliyete geçmiş ve belediye encümeni de 12/9/946 tarihli toplantısında bunu karar altına almıştır.

2— 19 Mayıs mahallesi de Dr. Kâmil sokağından eski kiliseye çıkarken sol tarafta bulunan eski odun pazarı adile maruf büyük arsaya Samsun Güneş fabrikası sahibi Ziya Uğurlular tarafından 30 kadar 3 oda bir banyolu bahçeli tip ev kurulacak ilerde, bu teşebbüs genişletilerek çalışan valimize ithafen Nasuhioğlu mahallesi şekline sokulacaktır.

3 — Toprak Mahsulleri Ofisi Samsun şubesinin arazisine 5 çelik silo kurulacaktır. Burası için dekovil hat inşası ile vagonet tedarikine başlanmıştır. Demir yolu şebekesi yakında depolara kadar uzanacak ve civar arsalar satın alınarak memur evleri yapılacaktır. Bir İstanbul gazetesinden öğrendiğimize göre Ofise tahsis edilen kamyonetler, otobüs ve binek arabası geldikten sonra modern bir de garaj inşa edilecektir.

4 — Türkiye Emlâk ve Kredi ban-

kası bu defa yeniden 100 000 000 lira ile işe başlamıştır. Bankanın Samsun şubesi ortaklarına Lisenin üzerinde yukarıya doğru 200 evlik bir mahalle kuracaktır. Evlerin hepsi bahçeli ve muhtelif tiplerde olacaktır. Bu hamle ilerde genişletilecektir.

5 — Samsun tayyare meydanı ikinci derecede beynelmilel bir meydan olacak ve pek yakında Amerikan şirketi tarafından bütün tesislerle birlikte modern bir ş-kilde inşa edilecektir.

6 — Meteoroloji müdürlüğü için kendi arsası üzerinde bir çalışma binası ile bir müdür evi inşa edilecektir.

7 — Dolaşan rivayetlere göre Gary Tobacco Co. Samsundaki faaliyetini genişletmeye karar vermiştir. Şirket 1939 da, burada bir imalâthane yaptırmak için karar vermiş fakat harp çıkınca bu işten vaz geçmişti. Aynı işin şimdi gelen müfettişler tarafından tetkik edilmekte olduğunu, müsbet netice verir vermez derhal faaliyete geçileceği memnuniyetle öğrenilmiştir.

8 — P. T. T. idaresi Samsun postanesi yanındaki arsaya modern bir otomatik telefon santralını içine alacak bir bina yaptırmaya karar vermiştir. Bundan sonra Samsun civar şehirlerle daima irtibat temin edecek Ankara ve İstanbul ilede muhabereyi temin etmiş olacaktır.

9 — Sayın Başbakan Recep Peker'in nutkunda da belirttiğine göre 1947

yılında yeni tesisleri havi modern bir Samsun limanı inşaatına başlanacaktır.

10 — Şimdilik belediye gazhanesi ile iskele arasındaki arsaya Petrol Ofisi tarafından petrol tankları kurulmasına karar verilmiştir. Bu iş için arsa alımına başlanmak üzeredir. İstanbul'daki teneke fabrikası da buraya nakledecektir.

11 — Tekel idaresi Samsun nü-müne fidanlığına iki tane memur evi inşaatını 30 bin liradan müteahhidine ihale etmiştir.

12 — Park iskelesinin yanında 25 metre boyunda 10.000 liraya mal olacak bir deniz kulübü yapılacaktır.

13 — Selâhiye mahallesinde bulunan yıkık kilise temelleri üzerine müslümanlığı seven Samsunlular tarafından büyük ve modern bir cami yaptırılacaktır. Yakında faaliyete geçilecektir.

14 — Emniyet amiri ve polis müdürü için bir ev yaptırılmasına yarım yacak münasip bir arsa aranmaktadır. Bulunur bulunmaz derhal inşaatına başlanacaktır.

Bunlardan başka gelecek senelerde Erkek sanat enstitüsünün ikinci ve üçüncü kısım inşaatlarına devam edilecek, bunların yanına bir Yapı Usta, bir Ticaret okulu ve öğretmen evleri yapılarak bir kültür mahallesi vücade getirilecek. yarım kalan Halkevi inşaatına devam edilecek, Plâjın liman inşaatı dolayısıyla yeri değiştirilecek, Nihat Nemli tarafından modern bir tütün imalâthanesi ile bir tiyatro binası, Sümer sineması sahipleri tarafından diğer bir sinema ve Özel Saymanlık tarafından da bir sinema daha -Kâzım

Paşa - sineması yaptırılacaktır. Osmanlı bankası ile Ziraat bankası arasındaki arsaya İş ve Merkez bankaları birer bina yaptıracaktır. Ayrıca Maarif sevenler cemiyeti hariçten Samsuda okumak için gelen talebelerin barınması için modern bir pansiyon inşa ettirecektir.

Diğer yandan çalışan belediyemiz doğum evi inşaatına devam edecek şehrin elektrik, su ve kanalizasyon işlerini esaslı bir şekilde halledecek, C. H. P. nin önündeki meydanı genişleterek büyük bir Cumhuriyet meydanı açacak. Şehrin tamire muhtaç yolları tamir edilecek, icabında yeniden parke düşünecektir. Bunların yanında şahsi imar faaliyetlere de devam edilecektir. Daha şimdiden Samsunun içinde boş arsa bulmak kabil olmamakta. Mesken buhranının bu yapıların da karşılamaması ve yapı malzemelerinin de gittikçe ucuzlaması sayesinde şehir hudutlarını genişletecektir. Böylece Samsun 3 - 4 seneye kadar hem Türkiyenin bir gözdesi ve hem de Karadenizin bir incisi olduğunu bir kerre daha isbat edecektir.

Sayın valimizin de gayretleriyle modern bir stadyum işi halledilmiş olursa yapacak bir iş kalmıyor dense hata edilmez. Fakat bu söz bu gün içindir. İleride şehrin ne gibi ihtiyaçları doğuracağını hiç birimiz kestiremeyiz.

Bize çalışmak ve çalışmamızla övünmek lâzım. Neticede Samsun imar görecektir ve Türkiyede dördüncü bir şehir olacaktır.

SAMSUN'DA KADIN İŞÇİLERİMİZ VE ANALIK SİGORTASI

Beyhan AKSAN

Memleketimizde kadın işçisi meselesi bugün önemli bir mesele teşkil etmektedir. Son yıllarda sanayi işlerinde çalışan kadın işçi sayısında artma görülmektedir. Bunun sebepleri muhtelif olmakla beraber kaçınılmaz bir güçlük gösteren maiyet meselesi ve erkek işçilerin silâh altına alınmaları ile ortaya çıkan işgücü ihtiyacı başta gelir.

İş verenler maliyet masraflarının hafiflemesi dolayısıyla bu durumdan memnun olduklarından ilerisi için de kadın işçi sayısında bir azalış ihtimali varit değildir. Bazı sanayi işlerinde kadın işçiler bilhassa aranımakta ve erkek işçilere tercih edilmektedir. Bu nevi işler dikkat, itina istediği gibi ucuz çalışan işçiye ihtiyaç gösterirler. Kadın işçilerin ücreti ekseriya ek gelir teşkil ettiğinden (tüccarın gelirine ilâve edildiğinden) işgücü piyasasında erkek işçilerin ücretinden daha düşüktür. Bu sebeplerle muayyen sanayi kolları kadın işçilere has bir durum olmuştur.

Şehrimizde kadın işçi sayısının yüksek oluşunun sebebi tütün işlerinin yukarıda sayılan dikkat, itina ve ucuzluk vasıflarına ihtiyacı olmasındandır. Şehrimizin iktisadi bünyesi dolayısıyla işçilerin ekserisi tütün işlerinde çalışmakta olduklarından eskidenberi mühim miktarda kadın işçisi mevcuttur.

4772 sayılı İş kazalarıyla Meslek hastalıkları ve Analık Sigortaları kanunu ile tatbik edilmeğe başlanan Analık sigortası, şehrimizde önemli bir yekûn teşkil eden kadın işçilerin sağlık durumunda müsbet tesir husule getireceği muhakkaktır.

Tütün işleri senenin muayyen aylarında yapıldığından çalışan işçiler mevsim işçisidir ve çoğu civardan o aylara münhasır olmak üzere gelmişlerdir. Bir kaç ay çalışarak kazana-cağı bir miktar parayı doğum ve buna müteallik istirahatlar sebebiyle elden çıkarmak istemeyecektir. Kadın işçilerin çocuk doğurmaktan kaçınmalarının şehrimizin nüfus artışıdaki menfi tesiri küçümsenemeyecek kadar önemi haizdir.

Analık sigortası kanununun keldisine bahşettiği haklardan faydalanması işçi, mali durumu fazla bozulmıyacağından, doğumdan eskisi kadar kaçınmayacaktır. Analık Sigortası Kanunu işçi kadına doğumdan evvel ve sonra normal olarak üçer hafta istirahat kabul etmekte ve bu çalışmadığı günler için kendsine günlük kazancının o/o 70 ini vermektedir. Sağlık durumları çalışmaya müsait olmıyan işçiler için istirahat günleri altışar haftaya kadar uzatılabilir. Doğum esnasında, doğuma takaddüm eden ve onu müteakip günlerde kadın işçiye lâzım gelen miktarda sağlık yardımları tesbit edilmiştir. Doğum dolayısıyla yapılan masrafların

Samsun Hasreti

Bay Naşit Fırat'a

Muhip CİHAT ANI

Uzun yılların biriktirdiği hasretin verdiği bir istigrak ile bazan güzel Samsunun ta Derbentten Fenere kadar uzanan tepeciklerini, iskelelerini, binalarını, tatlı hisli dalgalarıyla Karadenizin yaladığı sahillerini, güneşin altın ışıklarıyla renkten renge girerek pırıldayan yeşillikler içindeki dalgalarını bir sinema şeridinde canlandıran hayale ve kendimi limana girmekte olan bir vapurun baş tarafındaki insana benzeterek gözlerim kapalı derin sessiz bir vecd içinde seyre dahiyorum.

Her parçası tatlı tatlı ruhumu kırıklayan bu manzaralar o kadar benim oluyor ki, bunlar benliğimin ta ücre köşelerine kadar girmiş, sökölüp atılmasına imkân vermiyen eşsiz o güzel yurt parçasının hayalidir.

Fakat çok geçmiyor, ta çocukluk devrelerimden kalan hatıralarla dolu olan bu hayal (Monteny) nin 'her şey müteharrik ve sebatsızdır' dediği gibi hemen değişiyor ve olgunlaşıyor.

Artık o eski hatıraların tesiri sli-nerek gözlerimin önünde bu defa daha

çok Portland'a benzeyen bir hayal belirmeğe başlıyor.

Gayet güzel pilanlı bir şehir, yüzlerce gemi ve vapurların girip çıktığı modern bir liman, ta limanın içine kadar uzanmış semalara doğru yükselen yüzlerce havai trenler, beşyüz, bin tonluk sayılamıyacak kadar çok viyaplar, fenerin Bafra tarafında beş, altı yüz metrelik dalga kıran önünde yapılmış muazzam antrepolar, yarış meydanındaki düzlüğü baştan başa kaplıyan en büyük tayyarelerin kalkıp inmesine elverişli Kurcaalan istikametinde doğru uzanmış Türkiye'nin en büyük bir pisti, Kirazlık sahillerinde yüzlerce deniz tayyarelerini barındıran ikinci bir liman, Kirazlıktan Mert ırmağına kadar yeşillikler arasında gönlü alıcı villalar, ırmaktan fenere kadar rıhtım boyunca yükselmiş muazzam binalar, rıhtımın arkasında bir baştan bir başa iç alanda geniş asfalt caddeleri kaplıyan bütün kubik binalar, bugünkü lağım tertibatı yerine Paristeki gibi en modern bir kanalizasyon, mevcut park

teşkil eden emzirme ödeneği ekseriya işçi çalışmaya başlamış bulunacağından ücretine ödenecek ve çocuğu onu ilk aylarda maddeten fazla sarsmış oluyacaktır.

Analık sigortasının tatbikatı henüz pek yenidir. Zamanla istifade edenlerin sayısı artıkça kanunla güdülen sosyal amaca varılmış olunacaktır.

suyu yerine her mahâlde ve her evde humzu ması bir olan sularla gece gündüz çağlayan çeşmeler, rıhtımın hemen yakınından başlayarak şimdiki Necipbey ve Mecidiye caddesine kadar ki beş ana caddede, ta Zile ve Çorumu kucaklayan hinterlandın ithalat ve ihracatını sağlayan mağazalar, sayısız lokomotiflerin arkasında çektikleri yüzlerce vagonların istasyona girip çıkmaları, fener tarafındaki bahçelerin yerinde bütün dünyadakilerden mükemmel plajlar, Karasamsunun bu gün hâlâ Amazonlar devrindeki yangının kara topraklarıyla sırtan boşluğu üzerinde binlerce gönlü çekici binalar, Hancıerli, Pazar, Saitbey - Unkapanı mahallelerinin havasızlıktan, zıyasızlıktan rengi sararmış çocuklar yerine, buralarda meydana getirilmiş çocuk bahçelerinde cıvıldaşan gülbüz, canlı sıbhatlı yavrular; gündüz yorucu mesaisinden kurtulan binlerce insanların bütün sokakları dolduran kalabalığı, gecelerin karanlıklarına nur dağıtan ampuller, projektörlerin ziyalarıyla yakan şehrin iç caddelerinden binlerce çiftlerin rıhtıma doğru akışları, liman da küçük küçük dalgacıkların içinde

her kürek darbesiyle fosforlaşarak pırıldayan Karadenizin gönüllere ferahlık verici serinliğinden faydalanmak için balık tutarak eğlenmeye çalışan yüzlerce filikaları dolduran şen simalar sahildeki parkta açık sinemalarda eğlenen mesut insanlar, yoksuzluk ne olduğunu bilmiyen bu, 400 bin nüfusluk modern şehirdeki ana, baba ve yavrulara boş geçirecekleri saatlerinde türlü mevzulara ait konferanslar, piyesler, radyofonik temsiller tertip ederek mütemadiyen haber veren yayınlayan Halkevi radyolarının halka faydalı olmağa çalışmaları...

O an için bütün bunlara hakikat imiş gibi inanıyorum.

Bu da yine kararsız ve sebatsızlı..

Bu istigraktan da uyanıyorum.

Ah... işte o zaman, bu daima değişen, renkten renge giren hayallerimin zamanların da değişmekte olmasına ragmen, hakikat olmadığını görünce, derin bir yeis içinde, Samsunun bu günkü hasretinin hüznü ile bunalıyorum.

Sonra, kendi kendime soruyorum.

Acaba, bir hissikablelvuku gibi, bu bir hakikatın ruyası mıdır ?..

Samsun koyunun güzel bir görünüşü

YUVALARINA DÖNERLERKEN

Emir Alp

Anne ve baba şefkatinde kaynaştığı bu yuvanın, özel ocaklardan daha üstün olduğuna şüphe edilemez...

Bilinir ki tabiatla dimağ, yontulmamış bir cevherdir, bu cevheri işleyerek insana yakışacak şekillere sokan feragatlı sanat ehillerinin, yalnız okullarda bulunacağına ve bu sanatkârlar, çok yüksek olan ödevlerini en derin şefkat duygularıyla yaptıklarına göre bu yuvanın üstünlüğü kendiliğinden anlaşılır.

Yeni ders yılının başlangıcı vesilesiyle Samsunda yapılan 30 Eylül töreninde birbirine yaklaşan Liseli, Ortaokullu gençlerin; kendilerine ışıklı bir yol açmış, aldanmadan, yanılmadan en doğru amacı göstermiş olan Büyük Atanın hatırasına baş eğdikten sonra ahta vefalı her insan ve her genç gibi vakarlı duruşları, intizamla yuvalarına dönüşleri, o halin çeşitli safhalarını görmüş ve geçirmiş olan benim gibi yaşlı bir yurddaşa ilham kaynağı olabileceğini sanmakta hatalı sayılamam.

Büyük devrimimizin bu büyük konusu tam bir inkişaf devresine girmiştir. Her devirde yaşayan, her devrimde sırtabilen şüphelilerin, sanatın zor ve tenkidin de kolay olmadığını bilmiyenlerin arasına uzattıkları diller bazı duraklıklar husule getirse bile hakikatin yolunu kesemeyeceklerdir...

Bu genç neslin edindikleri bilginin derecesini anlamak isteyenler, onların bakir dimağlarını işleyen öğretmenin «tedris» ve «telkin» lerini takip edemiyorlarsa ders programlarına giren çeşitli meslek kitaplarına göz atsinlar...

Eğer onlar, hayat için cesaretli gelişmiyorlarsa bunun sorumu anne ve babadadır.. Lise bitimine kadar olan kısım, dünyanın her yerinde ve en mütekâmil milletlerde bile bir hazırlık devresidir. Ondan sonraki yüksek tahsilde hayat sahasına atılacak adımları hazırlar... Hayatta ilk kırılan cesaretin kırılına kendilerini kaptıranların sorumu okula, öğretmene yükletilemez ve bunda öğretmenlerin rolü nihayet teşvik ve telkin sınırlıdır...

aşamaz ve programlarda en ileri milletlerin programıyla ayarlanmıştır, yalnız programların tatbikinde görülebilecek aksaklıklar denemelerle düzene sokulabilir...

Kendi denemelerinin verdiği kanaatla Liseyi bitirenlerin hayat sahasında başarı gösteremedikleri yolundaki düşüncelerde yanlışlıktır. İlk deneme devresinin aksaklıklarını kısa bir süre içinde atlattıktan sonraki başarıları, dürüstlükleri ve ahlâkî durumları geçmiş nesillere, okulu görmemiş olanlara örnek olabilirler. Uzun veya kısa süren deneme devresi vardır, bu devrede yılgınlık göstermiyenler başarıya alışırlar.

Kabil olupta dünyadaki insanları teker teker birbirleriyle karşılaştırılsa Türk çocuğunun en kabiliyetli olduğuna hüküm verilir, fakat nedense ilk yılgınlığın akışına kendimizi kaptırırız ki, bu da zamanla, ihtiyaçla yoluna girebilir. Asıl benim tahakkukunu, düzenlenmesini dilediğim bir dava vardır ki, oda millî karakterdir. Eski zamanlarımızda Türkün çok vasıfları vardı, temasa geçtiğimiz Avrupalılar bile bizleri o yüksek vasıflarla tanırlar ve anarlardı, şimdi de o vasıfları kaybetmiş değiliz amma dağıttık ve bir anda teşhis zorluğuna uğrattık gibi...

Bir İngiliz, dünyanın her yerinde ve her zamanında tereddütsüz karakteriyle tanılır...

Binaenaleyh tek cepheli, ahenkli, sarsılmaz bir karakter sisteminin tahakkuku ve terbiye sisteminin de o gayeye ulaştırarak şekilde düzenlenmesi lâzımdır.

Lise tahsilinin bitimine kadar olanlar da bu ahenk muhafaza ediliyor. Yüksek tahsili bitirip te etüt ve diğer vesilelerle Avrupa hayatına karışanlardan bazısının çeşitli okulların tesirleri altında kaldıklarını görüyoruz.

30 Eylül sabahı vakarla, intizamla irfan yuvalarına çekilen o gençlerin bu önemli davayı da tahakkuk ettireceklerine emin olabiliriz...

Şehrimizde
Kadastroya Başlanırken

Celâl Ağâh Uyanık

Medeni kanunumuz her gayrimenkul hudutlarının plân ve arz üzerine konulan işaretlerle tayin olunacağını, ihtilâf halinde plândaki hududun mutabek tutulacağını, tapu sicilli gayrimenkuller üzerindeki hakların hallerini gösterip nümunesinin ve nasıl tutulacağını hususî bir tüzük ile tayin edileceğini, ve her gayrimenkulün bulunduğu bölgenin sicillinde kayıt olacağını ve hazinenin tapu sicillerinin tutulmasından doğan zararlardan sorumlu olduğunu ve bu zarar dolayısıyla hazinenin zarar ile (batıl tescil) sırasında (illiyet ve sebebiyet) hukukî münasebeti bulunduğu takdirde tescil memuru olan tapu sicilli muhafızı veya tapu sicilli memuruna dönebileceğini emir edicidir. Tapu sicilli tüzüğü bu hükümlere dayanarak 22/şubat/1910 tarihli (İsviçre Federal) tapu sicilli tüzüğünden bazı değişikliklerle iktibas edilmiş ve o da gayrimenkullerin fennî usullere göre resmî musattahlarının plân ve paftalar üzerinde gösterilmesini ve her bölge içindeki gayrimenkullere sıra numarası altında kütükte bir sahife tahsis edilmesini kabul etmiştir. Bu suretle her gayrimenkule kütükte bir sahife tahsis edilmekle beraber İsviçrede olduğu gibi Kadastro usullerine dayanarak yani fennî esaslar icabatından bulunan (Nirengi) ve (Poligon) tesisatına ve tamamen fennî

ölçüye müstenit plânlarda o gayrimenkullerin birer birer gösterilmesi esası kabul edilmiştir. İşte bu sebeple 1926 yılında yürürlüğe giren medenî kanunla 8/10/930 tarihinde yayınlanan tapu sicilli tüzüğü karşısında gayrimenkul malların hukukî ve fennî durumlarını tesbit etmek sosyal ve ekonomik bir zaruret halini almıştır. Bunun içindir ki Kadastroya dayanmak suretile tesis edilen tapu kütüğü üzerinde işlem yapmayan bir tapu idaresinde gereken çabukluk ve intizam tam bir şekilde temin edilemez.

Mülkiyet haklarının şekil ve suretlerinin ve kime ait bulunduklarının menfaat ve masrafları itibarile maliyet derecelerinin tayini için kat'i belgeler lâzımdır. Bunun için gayrimenkul malların ve bunlar üzerinde teessüs etmiş olan aynı hakların şekilleri ve maliyetleri derecelerinin tevsiki için her devlet tarafından büyük gayret ve himmetler sarfedilmiştir. Bu usule Avrupada (Kadastır) denilmektedir ki (Kadastikon) ve (Kapitasrom) kelimelerinden istikak eder. Kadastro (Toprak ve binaların yerini ve alanını ve sınırlarını ve değerlerini belirtip plâna bağlamak) demektir. Bu usul (Kadastır Deskriptif) yani (tahrirî vasfî) ve (Trigonometrik) yani (tahrirî hendesî) olarak iki kısımdır.

Tahrirî hendesî, özel ve tüzel kişi-

ler uhdesinde bulunan veya sahibsiz bütün emlak ve arazinin mesahası ile mükemmel haritalarının tanzim edilmesi ve ona göre defterler tutulmasıdır.

1932 senesinde mütehasıs müşavir olarak memleketimize davet edilmiş olan (Voda) Kadastro müdürü profösör (Hek) in [Türkiyede sicilli emlak hakkındaki yeni prensipler] konusu üzerine Lozan Üniversitesinde yaptığı bir konuşmada; Türkiyede gayrimenkullerin fennî durumlarını tesbit hususunda kabul edilen sistem (poligonometrik) tir. Kadastro mülkiyet hakkını koruyan ve tayin eden en birinci ilmi bir vasıtaadır

Medeniyet hazıra, sicilli emlak lâyık olduğu kıymet ve önemi vermeyi icap eder. Demek suretile kadastronun tapu sicilli hukukunun istinat ettiği en büyük temel olduğunu ifade eylemek istemiştir.

Hakikaten medenî kanunun yarısından fazlası gayri menkul tasarrufuna ait hükümleri ihtiva eder. Bu kanunun yurdumuza bahşettiği en büyük faide gayri menkul mallara yatırılmış bağı sermayeyi mütedavil bir şekle sokmasıdır.

Tescil, bir gayri menkulün tapu sicillinde temsilidir. Amacı, gayrimenkul mülkiyeti hakkında genel itimadı kazanmaktır. Bu da kadastro amelîyesile kabildir.

Bir gayri menkul üzerindeki haklar mülkiyet, irtifak, kamu hukukunun tahditleri gibi şeylerdir. Tapu sicilli tüzüğünün 2 inci maddesine göre tapu sicilli, (tapu kütüğü ile mütemmim vesikalardan, mevcudiyeti halinde plân, müsbet evrak ve yevmiye defterinden terekkep eder.)

Tapu sicilli alenidir. Bu da tapu

sicilli hukukunun prensiplerindendir. Tapu sicillini tesis edecek de kadastrodur. Alâkasını isbat eden herkes kendisince ehemmiyetli olan başlıca sahifelerin müşbit kâğıtları ile birlikte tapu sicilli muhafız veya memurundan birinin huzurunda kendisine gösterilmesini veyahut bunlardan birer örnek verilmesini isteyebilir. Hiç bir kimse tapu sicillinde mukayyet olan bir keyfiyetin kendisince gizli olduğu yolunda bir iddiada bulunamaz. Aynı hakları şerh eden profösör (Viland) a göre alâkanın mutlaka hukukî mahiyette olması gerekmez. Makul olması ve tapu sicilline atfedilen maksadın bunu haklı göstermesi kâfidir.

Bir bina veya bir arazi kütüğe iki türlü yazılabilir. Ya sözle yani dört tarafın hududu ve bina ile arzin takribi miktarı gösterilmek ki bu (tapu usulüdür.) Yahut o bina veya arzin bir santim bile şaşmayan usullere göre haritası çıkarılarak vaziyeti tesbit eylemek ki bu da (Kadastro usulüdür).

Tasarruf ve mülkiyet işlemlerinde kat'iyetin ne kadar zaruri olduğu bellidir. Aynı zamanda medenî kanunun 917 inci maddesi gereğince hazine tapu sicillarinin tutulmasından doğan zararlardan sorumlu olduğundan bu sicillerin gayet muntazam tutulmasının önemi bir kat daha anlaşılmış olur.

Bunun da kadastro ile kabil olabileceği inkârı kabil olmıyan en büyük bir hakikattir.

Kadastro işlerinin cereyan şekli hakkında hükümleri ihtiva eden 2613 sayılı kadastro ve tapu tahriri kanunu ile nizamnamesi vardır. Kanunun 1 inci maddesinde (Kadastro; emvali gayrimenkullerin hukukî ve hendesi vaziyetlerini tesbit eder ve gösterir) suretinde tarif edilmiştir.

Medenî kanunumuzun 632 inci maddesi de gayrimenkulün mevzuunu yerinde sabit olan şeylerdir, suretinde yazmıştır ki bunlarda [arazi, tapu sicillinde müstakil ve daimî olmak üzere ayrıca kaydedilen haklar ve madenlerdir.] Demek oluyor ki Kadastro bunların hukukî ve fennî durumlarını tayin ve tesbit ile görevlidir. Kadastro amelîyesine başlamazdan evvel kadastro yapılabilecek yerler tayin ve ilân edilir.

Kadastro kanununun 10 uncu maddesi kadastro komisyonundan bahseder. Bu komisyon müdürün başkanlığı altında ihtiyarî ve mecburî üyelerden terekkep eder. Mecburî üyeler Belediye olan yerlerde Belediye kurullarınca, olmayan yerlerde ihtiyar kurullarınca seçilecek iki zat, kadastro mektebinden mezun olup ta kadastro işlerinde en az beş sene istihdam olunmuş bir zat. İhtiyarî üyelerde komisyonca görülecek lüzum üzerine komisyona ilhak ettirilecek fen memuru ve yine lüzum görüldüğü vakit orman ve evkaf memuru. Üyesinin yarısından bir fazlası bulunmadıkça komisyon toplanamaz. Oylarda beraberlik olursa başkanın bulunduğu taraf üstün sayılır. Kadastro amelîyesinde önemli iş gören bir de [Kadastro postaları] vardır ki kanunun 13 cü maddesi bu postalardan bahseder. Kadastro komisyonlarının emirlerine, işlerine göre lüzumu kadar tapu ve fen memurları ve kâtiplerden postalar verilir. Bunlar tahdidini yapacakları ve mülkiyet haklarını tetkik edecekleri mahalle veya mevkideki gayrimenkullere ait kayıtların ve tapu idaresindeki fihristlerin veya gerekli gördükleri tapu kayıtlarının örneklerini alırlar. Postalar tahdit ve tehdidini yapacakları saha içinde devlete, belediyeye, evkafa, vilâyete ve emlak ve ziraat bankalarına

ait gayrimenkullerin cins ve nevilerini ve mahalle ve sokaklarını ve tapu vesikalarının tarih ve numaralarının ve buradaki diğer gayrimenkuller üzerine taalluk eden haklar varsa onları gösterir birer cetveli mahalle mevki veya köy üzerine bu dairelerle müesseselerden alırlar. Postalar vukuf erbabı ile birlikte ve gelirlerse ilgilileri veya mümessilleri hazır oldukları halde herbir gayrimenkulün hududunu eldeki belgelere ve vukuf erbabından alınacak malûmata göre yerinde tatbik ve tahdit ile krokisini yaparlar ve mülkiyet ve mülkiyetin gayri aynı haklara taalluk eden hususlarını da tetkik ederek neticesini beyennâme yazarak bu beyennâme ile krokiyi vukuf erbabı ile birlikte imza ederler.

Bundan sonra tasarruf tetkikleri başlar. Postalar tehdidini yapmış oldukları ve mülkiyet haklarını tetkik ettikleri gayrimenkullerin dosyalarını komisyon başkanına verirler. Bu suretle kadastro komisyonunun faaliyeti başlamış olur. Komisyon hangi mahalle veya mevkii hangi tarihte tetkike başlayacağını 15 gün evvel ilân eder ve Belediye ve ihtiyar kurullarına da haber verir. Komisyon başkanı veya başkanın tensip edeceği üye postalardan gelen dosyalar üzerinde ilândan evvel ve ilân süresi içinde ihzalı mahiyette tetkiklerde bulunur. Noksan görürse bunları tamamlar ve icap ederse postalara iade ederek tamamlattırır. Bundan sonra komisyon ilgililer hazır bulunuyorsa bunların huzuru ile ve gelmedikleri takdirde gelmelerini beklemiyerek beyennâme ve bağı belgelere göre tetkiklerini icra eder ve varacağı kanaat dairesinde gayrimenkulün sahibini tayin eyler.

Devamı gelecek sayıda

Vezirköprü

TARİHÇESİ TETKİKLERİNDEN

VIII

Marıncalı
Fuat Pınardağ

Merzifonda Piri Baba, Osmancıkta Koyun Baba, Vezirköprü'de Hasanbaba, Ahmet Baba, Hacı Kurt Baba, Halil Baba, Hayri Baba adlarında Horasan taraflarından göç etmiş Türk büyüklerine ait türbe ve mezarları vardır. Hızır baba adında Merzifonda, Çorunda, Vezirköprüde birer yatır olup bu zatlar da Horasandan gelmişlerdir. Kendilerinin vakfedilmiş değirmen ve arazileri olduğu gibi mukataalı aşar varidat hisseleri de oldukça bir yekûn teşkil ederdi. Tekke ve türbelerin kapanmasıyla bütün varidatları maliyeye kalmıştır.

Hızır Baba, Ahmet Baba, Halil Baba Vezirköprü'nün batı tarafındadır. Ahmet baba, Halil baba adlarıyla beraber köyleri ve torunları mevcuttur. Hacı Kurt baba şehrin kuzey doğusunda olup çocukları olmıyan kadınlar buraya gelip satılırlar ve doğan çocukları (Kurt, Kurtça) adlarını verirler. Eğlenceli bir yerdir. Hasan Baba Vezirköprüye yakın bahçeler içinde güzel ve safalı bir yerdir. Tekeönü diye anılır. Her yıl Mayısın altıncı Hıdırellez günü büyük masraflar yapılarak buraya gelinir. Çok nezih ve safalı âlemler yapılır. Kuzular, helvalar yenir. Nefis çaylar içilir. Saz ve söz oyunları, geceli, gündüzlü 24 saat sürer. Şehir içinde kimse kalmaz. O gün (Tekeönü düdü) denir. Buralara sığmıyan halk Kayalı boğazına, Söğütlü bağa'ralığına

Oruç köyüne yaylı, otomobil, atlarla giderler. Vezirköprüde hıdırellez günü hava uygun olursa, gününde, hava uygun olmazsa 6 mayıs gününü takip eden pazar, o pazar da olmazsa diğer pazara bırakılır ve muhakkak hıdırellez âlemi yapılır.

(Kocakaya veya Eğrikale) tepesi semer biçimindedir.]

Roma generallerinin İmparatorlarına sadakat yemini şeklini gösteren bir taşa resmi vardır. İsfendiyar oğullarına bağlı derebeyleri de bu kalede almışlardır. Şimdi Dizdaroglu adında bir aile halkı burada oturmaktadır.

(Büyükkale - Küçükkale) Taşandağı silsilesi üzerindedir. İki köy bu adları almışlardır. Romalılar tarafından kayanın batı yönünde 1/60 meylinde bir merdiven oyularak kalenin tepesine bir saatta çıkılabilmektedir. Danişmendiler zamanında bu som kayanın doğu köyünden araba geçebilecek yol açmışlardır. Yıldırım Bayezit zamanında Kale Derebeyi Haydar Bey idi. Osmanlı idaresine girmek istemiyordu. Siyasi bir vali, askeri bir komutan olan Yörgüç Paşa, Haydar Bey av avlamak üzere kaleden dışarı çıktı. Zaman Yörgüç paşa kaleye girerek Osmanlı bayrağını kaleye dikmiş, Osmanlı idaresine almıştır.

Yörgüç paşa kale kethudasını elde etmek suretiyle planında muvaffak olmuştur.

Samsun'un Ticaret organları :

ALDIKAÇTI ve RÜŞTÜ YEĞENLERİ OTOMOBİL ACENTESİ

Nuri ÖZBALKAN

Samsun ve civarına lâzım olan otomobilleri tevzi eden millî ekonomimize de bu suretle yardım etmekten çekinmeyen Aldıkaçtı Rüştü ve yeğenleri Ahmet, Mustafa' ya ait olan bu ticarethane halen gümrük caddesi üzerinde faaliyet halinde bulunmaktadır.

Ticarethane Chevrolet, G. M.C., Pontiac, Oldsmobil, La Salle, Cadillac, Buick markalı otomobil, kamyonet, kamyon ve otobüsleri isteyenlere en çabuk bir şekilde getirtmekte, bunların yedek parçalarını da satmaktadır.

Şimdi otomobil tevziatı işile Ticaret Bakanlığı meşgul olduğundan müessesenin Amerikadan getirttiği otomobilleri verilen emirlere göre satmaktadır. Yalnız geçende Samsun piyasasına evvelce kendilerinden askeri ihtiyaçları için alınan kamyonlara mukabil 4 adet Chevrolet markalı yeşil boyanmış kamyon vermiştir. Samsun belediyesi otobüslerinden 4 numara'yı, Gelemen Devlet çiftliğinde çalışmakta olan kamyonu, belediye emrindeki kamyonları, Samsun ve dolaylarında bulunan kamyonların ekserisini bu firma tedarik ederek piyasaya arz etmiş ve piyasada bulunan otomobil buhranını kısmen önlemiş bulunuyor.

Bu ve benzeri firmalar harbdan önce bol miktarda kamyon ve otomo-

bil getirtiyor ve bunların satışını temin etmek için müşterilerine mümkün olan her kolaylığı göstermekten çekinmiyordu. Otomobil almak isteyen herhangi bir kimseye istediği otomobili takistile veriyor. Bu suretle hem kendisi ve hem de müşteri kazanmış oluyor.

Firmanın fener yolu üzerinde bir de Chevrolet servis istasyonu ismile otomobil tamirhanesi vardır. Burada satmış olduğu otomobillerin tamiri işile uğraşmaktadır.

Amerikadan sandıklar içinde Türkiye genlen otomobiller zaten sayıları üçü geçmiyen bu acentalar vasıtasile sandıklarından çıkarılıyor ve mütehassıs uzmanları tarafından montaj edildikten sonra piyasaya sevk edilmiş oluyor.

Firmanın eski umum vekillliğini yapan Celâl Ardos'un İstanbul'a gitmesi üzerine yeni umum vekil olarak piyasada tanınmış bir tüccar olan R. Albala tayin edilmiş ve işe başlamış bulunuyor.

Gerek tekerlekli nakil vasıtası ve gerekse yedek parçaları tedarik eden bu millî müessesemizin çalışmaları hakkında bu kadar malûmat vermediği kâfi bulduğumdan burada bu kısma nihayet veriyorum.

Çarşamba Kızlarının Yaşayış tarzı ve Düğün âdetleri

Kayhan Türk

Çarşambanın düğün âdetleri hakkında muhtelif zamanlarda bazı mecmualarda bu mevzu dair yazılar yazılmışsa da, bunlar Çarşambanın kendine has âdetlerinden ziyade Çerkez âdetlerinin tasviri mahiyetinde kalmıştır. Filhakika son zamanda Çerkez ve Türk âdetleri birbirine bazı noktalarda karışmışsa da, Türk düğün âdetleri başlıbaşına kendine has vasfını muhafaza etmektedir. Memleketin orijinal düğün âdetlerini anlatmadan önce yaşayış ve büyüüşlerindeki orijinalite ligi ile ayrı bir mevzu teşkil eden Çarşamba kızlarının bugünkü yaşayış ve büyüüş tarzları ile birazda fizyonomik vasıflarından bahsetmeyi esas mevzumun daha iyi anlaşılması bakımından faydalı buldum.

Umumiyetle orta boylu, buğday tenli, dar omuzlu, geniş kalçalıdırlar. Beyaz renge pek nadir tesadüf edilir. Sarılar ise daha ziyade Çerkez kızlarında görülür. Esmer kıza beyazdan daha fazla rastlanır. Bacaklar vücuda uygun olarak kısa ve ekseriya dışarıya çıkıktır. (obaydır). Fakat bu çıkıklık kendini pek belli etmez. Uzaktan görünüş muntazamdır. Bazı muhitlerde olduğu gibi, fazla tüylü bacaklara memleketimizde nadir rastlanır. Göğüsler normaldir. Sun'i gösterişten ziyade tabii canlılığını ve dolgunluğunu muhafaza etmektedir. Kaş ve göz buğday tene uygun olarak karadır. Yalnız uzun

kirpik ve makbul gözler hemen hiç yok denecek kadar azdır. Uzun boylu kızlar memleketin hasret çektiği kızlardır. Sülün boylu güzeller ender senelerin mahsulüdür. Hele fevkalâde güzel kız belki on senede dahi dünyaya gelmemektedir. Bugüne kadar memleketçe tanılan ve öğülen bir güzel şu yakın yıllar içinde görülmemiştir. Küçük iken biraz zayıf, ve nahif yetişirlerse de, on beşten sonra şişmanlamağa başlarlar ve bazan hoşla gitmiyecek kadar etlenirler. Yaşlandıkça yavaş yavaş normale avdet ederler.

Ruhî tahlil: Dışarıdan gelen bir kaç çarşambalı kıza rastlıyacak olursa ilk edindiği intiba şudur: Asabî bir çehre, kaşlar çatık, yüz adelesi gergin, burun delikleri hafifce geniş ve solgun, burun ve dudaklar asabî halleri teyid eder durumda ucu sivri ve biraz ileridir. Ne zaman ve nerede olurlarsa olsunlar daima bedbin ruhlu, neş'esiz ve asabî görünürler. Bunda memleketin tabii manzarasının, ve aldıkları terbiyenin büyük rolü vardır: memleketin dört tarafı ağaçlarla kapanmış sıkıcı bir manzara arz etmektedir. Memleketin bir iç açıcı manzarası yoktur. Rüyet sahası dar, ve ufku kapalıdır. İç açıcı olmaktan ziyade kasvet verici ve keder davet edicidir. Bu hal halkın yaşayışı, hissiyatı ve hayatı görüşü üzerine o kadar müessirdirki,

ufkun mahdud ve darlığı onların her şeyinde tesirini gösterir ve kısırlık yaratır. Çarşamba kızlarının yaşayışı da mahduttur. Ve dar bir çerçeve içinde sınırlanmış gibidir.

Her şeyden evvel görgüsüz ve basit hisledirler. Hassasiyet ve ruh enginliği onlar da görülemez. Bir kıza aranan hassasiyet, akıcı ve güzel konuşma, ince zevk, medenî bir geziş temposu, ve geyiniş Çarşamba kızlarından hem çok uzaktır. Bu haller ise, kibar olması icap eden kızları biraz daha antipatik yapmakta, ve güzelliklerini kısmen kaybettirmektedir.

Memleket tabii manzarası bakımından güzelse de, pek ilham verici olmayışı, yetişen genç nesillerin muhayyilesi üzerinde de tesirini göstermektedir. Geniş bir muhayyileden ziyade, dar ve 'kör bir muhayyile yaratmaktadır. Bu ise memleket halkını idealist değil, realist yetiştirmektedir. Bugüne kadar memlekette bir halk şairinin yetişmemesi bu iddiamızı teyit etmektedir.

Terbiyenin tesirine gelince : Daha dünyaya geldiği gün iyi karşılanmayan kız çocukları ilkokulu bitirinceye kadar kısmen hür bir hava içinde yaşayan genç kızlar, okul hayatına veda ettikten sonra hürriyete de veda ederler. Artık eskisi gibi mahallelerde oynamak, çarşıya, pazara gitmek memnuiyeti kendini göstermeye başlar. İlk önce başına yünden mamul kalın bir atkı örtülür, ve bununla tamamen evin sıkı disiplini içine çekilir. Ve çocukluk hayatına hitam verilir. Bundan sonra ev işlerini öğrenmek mecburiyeti başlar. Bir taraftan yemek pişirmesi, öğretilir, diğer taraftan el işlerinde yetişmesine çalışılır. Mahalleye en yakın bir kadın terziye gönderilerek terzilik

öğretilir. Bu arada Ortaokula devam edenler bulunduğu gibi, Samsun Kız Enstitüsüne devam ettirilenler de tek tük bulunur. Şüphesiz bu gibilerin görgüsü oldukça genişler ve her bakımdan değişirler. Bir az daha sosyal hayata uygun bir şekilde kendilerini hazırlarlarsa da, ortaokulu bitirdikleri zaman onlar da hemcinsleri gibi aileleri tarafından aynı kayıt ve şartlara tabi tutulurlar.

İlkokula veda eden bir kız bununla çok şeylere daha vedaya mecburdur. Beş sene aynı sıralarda arkadaşlık ettiği okul arkadaşlarını artık tanınamaya mecburdurlar. Kendi erkek kardeş ve babalarından mada bütün erkek cinslerle konuşmak, selâmlaşmak, kat'i surette tabudur. Bir taraftan ailenin terörü, diğer taraftan muhitin baskısı, genç kızları bir nevi manastır haayatına sevkeder. Bir genç kız için ayda bir çarşıya çıkabilmek büyük bir nimet ve bahtiyarlıktır. İşte böyle pek erken cemiyetin iki kutbu olan kadın - erkek münasebetleri inkitaa uğrayınca, her iki kutupta karşılıklı cinslerin haleti ruhiyelerinden uzak yetişirler. Bu gençler için manevi birer noksanlık başlar. Ve ilerki aile münasebetlerinin tes-süsünde büyük mahzurlar tevhit eder. Her iki taraf yekdiğerlerine karşı hareket tarz ve adabından mahrum ve noksan yetişince, bu hal her iki cinsi birbirine karşı ateş ve barut mevkine koyar. Hususi hayatında erkek daha kaba ve haşin kahr, çünkü onu incelemeye ve kibarlığa sevkedecek unsurla zaten münasebetleri yoktur. Ve incelemeye kendine çeki düzen vermeye lüzum hissetmez. Aynı şekilde genç kızlar da her türlü adabı muâşeret kaidelerinden mahrum ve bihaber yetişirler. Bir erkeğe karşı sosyal hayatın

icap ettirdiği şekilde daha kibar ve nezih davranmasını genç kızlarımız bilmediği ve tatbik edemediği içindir ki, bir yuva kurduktan sonra dahi karşılıklı hürmetsizlik ve kabalık devam eder. Erkek kıza daha sert muamele ettiği gibi, genç kadında kocasına karşı hiç te hoş olmıyan şekillerde muamelelerde bulunurlar ki, bu da erkeği kırar ve soğutur. Erkek kibar ve nezih kadını sever. Genç kız da aynı şekilde centilmen ve kibar erkeği sevdiği gibi. Bütün aile hayatı boyunca devam eden bu nezaketsizlik bilhassa kadının erkek üzerindeki bırakması icap eden iyi intibaları körletmekte ve erkeğin biraz daha haşin ve sert olmasına sebebiyet vermektedir. Bir kadın ne kadar güzel olursa olsun, görgüsüz, hissiz ve kaba olacak olursa, kıymeti ve tesiri hiçtir. Erkeğin psikolojisinden bihaber, onun zevk ve arzularına göre hareket etmesini bilmeyen, söylenmesi lâzımgelen şeyleri söyleyen, zamanında talep edilmesi lâzım gelen şeyleri şiddetle isteyen, erkeği evine bağlamasını bilmeyen bu zavallılar sonunda kendileri zararlı çıkmakta ve erkeklerini evlerinden soğutmakta ve bazen de üçüncü bir şahsın araya girmesine bizzat kendileri sebebiyet vermektedirler. Nezih ve kibar kadını erkekler daima güzele türçih ettiklerini, kendi güzelliklerinin sonra ebedi olmadığını bir gün erkekden evvel ikbal yıldızlarının söneceğini hiç hesaba katmazlar. Eğer Çarşambamızda aile geçimsizlikleri biraz fazla oluyorsa, bütün bunlara meydan veren kadınlarımızın yanlış hareketleri sebebiyet vermektedir. Biraz da fazlaca inat olan kadınlarımız, asla rücu etmeyi veya biraz alttan almayı bilmezler. Erkeklerin hiddetli anında on-

lar da daha fazla hiddetli olurlar. Onu teskin etmek şöyle dursun. Bunun da sebebini ben şunda görüyorum : bir kız yeni evlendiği zaman daha ilk aylarda kocası veya kayın baba ve anası tarafından ufak bir rahatsızlıkla karşılaşsalar hemen baba evlerine kaçmağı göze alırlar. Aman kızım sana yedirecek ekmeğimiz var eğer rahatsızsan ve memnun değilsen gitme gibi anne ve babası tarafından gördüğü teşvik kıızı büsbün şımartıyor ve koca evine ısındırıp bağıyamıyor. (Bu arada müstesna ailelerde yok değil. Bunlar kızlarına pek yüz vermeyip kocası ile iyi geçinmesini artık baba evini unutmaları lâzım geldiğini kızlarına ihtar ederler.) Araya (bir takım aracılardan girmesile bu iki çift yeniden birbirleri ile bir araya getiriliyorsa da, bu hal kadını dikbaşı ve asi vaziyete sokduğu gibi, erkeği de biraz kırıyor. Her kız babasının istediği, kızının kayın ana ve kayın babasından ayrı yaşamasını temine çalışmak ve damatlarını öz babalarından ayırmaya ve müstakil olmaya teşvik etmektedir. Erkek evlâtlarının muradını görmek için büyük fedakârlıklara katlandıkları halde, el kızını alınca evlâtlarının kendilerinden ayrılmaya çalışmasına muğber olmakta ve kalben kırılmaktadırlar.

Haddizatında bunda hatâ erkekler de gibi görünüyorsa da, yine kızlarımızdadır. Daha başlangıçta mümkün mertebe bir geçimsizlik tevhit etmek için, çaresiz erkekler de istemiyerek yeni zevcelerinin arzularına kısmen boyun eğmeye mecbur bırakılmaktadır. Düğün bahsinde arzedeceğimiz gibi, yeniden evlenmeye kalkmanın ilkân-sızlığını, zaten bir kere evlenmenin kendilerini ne kadar maddi bakımdan

yıktığını, böyle bir şeye bir daha tevessül etmenin imkânsızlığını (karşı taraf ayrılmayı arzu etse dahi) bildikleri içindir ki, çar naçar bazı fedakârlıklarda bulunmaya mecbur kalırlar.

Hülâsa : yukarıdanberi belirttiğim gibi, Çarşamba kızları evet bazı noktalardan noksan yetişiyorlar. Fakat bu noksanlık asla kusur sayılamaz. Bir kere en büyük meziyetleri fazlaca mutidirler. Sadakat onlara hasdır. Onların asla vefasızları yoktur. Fedakârdırlar. Erkeğin her türlü yoksuzluklarına (bir kere o eve ısındıktan sonra) ve huysuzluklarına tahammül gösterirler. Ar ve namuslarına son derece hürmet ederler ve severler. Herkesin de hürmet etmesini isterler, ve hürmet ettirmesini bilirler. Hafiflik fazla serbeslik, lüzumsuz lüks ve israftan kaçınırlar. Hemen hepsi tutumlu ve idarelidirler. En büyük gayeleri kocalarını zeengin etmeye çalışmaktır. Bunun için ne mümkünse o fedakârlığa katlanırlar. İcabında soğan ekmeği hakir görmezler. Sabır ve kanaat Çarşamba kızlarına has bir meziyettir. Gerek kızlık hayatlarında ve gerekse bütün aile hayatları boyunca kocalarından başka hiçbir erkek tanımazlar. Kocalarının müsaadesi olmadan hiçbir erkeğin yanına çıkmazlar. Kocalarına sadakat, bağlılık, ve saygıları fazladır. Hiçbir Çarşambalı erkek aylarca evine uğramasa, ve evine binbir erkek girse, çıksa karısından zerre kadar şüphe etmez. Hakikaten de itimada lâyıktırlar. Onların basit yetişişi ve romantik olmayışları, daima Çarşamba kızlarını her türlü maceradan korur. Macera ve genç yaşta mektuplaşmak, Çarşamba kızlarımızın ıftiharla söyleyebiliriz ki, bilmedikleri şeylerdir. Ve bilmuka-

Vatan türküsü :

A N T

Toprağın kanımla uğrulmaz ise
Ey vatan, emdiğim ak süt haramdır!
Düşmanım namlumla vurulmaz ise
Bu benim ebedî bir yüz karamdır.

Başımda eser dağının havası,
Silinir taşında palamın pası,
Derende gönlümün akar davası;
Ovanda sardığım vatan, yaramdır.

Ant içtim aşkımın gür pınarından
Taşırdım öfkemi ufuklarından,
Yılırsam kahbeyim dehrin kahrından
Ey vatan uğrunda ölmezsem gamdır..

M. Şükrü FIRAT

bele, genç erkekler de hiçbir zaman caddede pazarda nerede olursa olsun memleketin kızlarına hürmet ederler ve asla serkeşlik etmezler. Eğer isterseniz bir Çarşambalı kız kısa zaman anda dansı da öğrenir ve üzerinde işlerseniz pek kısa zamanda gayet kibar ve nezih olabilirler. Son derece istidatları fazladır. Bilhassa nakış- dikiş gibi ince el sanatlarında ve terzilikte kabiliyetleri fazladır. Bir kız için noksan daima telâfi edilebilir, fakat kusur asla. Tutumlu, izanlı, muti, fedakâr ve sabır Çarşamba kızlarının daima ufak tefek noksanlarını kapatmaya ve örtmeye yetmez mi?

Cumhuriyet izcileri

Mustafa ÜLKEN

Beden eğitimi öğretmeni

Sosyal bir organizasyon olan izciliğin maksat ve gayesini, içinde bulunduğu cemiyetin kalkınması için yüklendiği vazifenin önem ve mahiyetini anlayabilmek için onun doğuş şartları ve gelişmesi hakkında kısa da olsa bilgi edinmek gerektir. Bunun için evvelâ izciliğin kısaca doğuşunu, gelişme şartlarını ve hangi sosyal ihtiyaçlara bir cevap olma amacıyla olduğunu inceliyeceğiz.

İzciliğin tarihçesi :

İzcilik İngiltereden bütün dünyaya hem az bir zamanda, bir modanın sırayet kuvvetile yayılmıştır. Fakat, moda gibi bir kapris olmadığı, asırların medeniyet denilen yoğurucu ve tahrir edici makinesinde tabii hayat şartlarını kaybeden insanların geçmişe ait bazı ruhi ihtiyaçlarını karşıladığı için çabuk benimsenmiş ve devamlı olarak tutunmuştur. İnsanlar ne kadar medenileşse yine primitif çağlardan kalmamasını ve duygularının şuur altlarında uyuklayan sinsi fakat sürükleyici gizli kuvvetlerinden kurtulamıyorlar. Sebebi açıklanamayan bir çok hissi, hareket ve düşüncelerimizin kaynağı şüphesiz bunlarla ilgilidir. İzcilikte bir bakıma tabiat insanı ile medeniyet insanın uzlaşmasıdır. Ve bu iki hayatın imtizacından doğacak bir ahenktir. İzci, (Boyscout) kır çocuğu, tabiatın bağrına avdet eden, tabiatın esrarına nüfuz

ederek ondan kendisi, milleti ve mensup olduğu insanlık için faydalanan insan demektir. İzciliği kuran Powell-Baden adında bir İngiliz generalidir. General 1898 de İngiltere ile Transval arasında vukubulan savaşa iştirak etmiş ve savaşta İngiliz askerlerinin çok telefata verdiklerini görmüş, bunu İngiliz ırkı seciyesi olan âzim, metanet ve becerikliği gibi evsafın gittikçe azalmasında olduğuna atfetmiştir. Yeni yetişecek nesle bu vasıfları vermek emeli ile gençler arasında, kendi tasavvur ettiği şekilde, bir teşkilât yapmaya karar vermiş ve ordudan yedeğe ayrıldıktan sonra şahsî teşebbüsüyle meydana getirdiği, Boyscout ordusunun başına geçmiştir.

General İngiltere için pek meşum olan, Boer savaşında meşhur Mafeking müdafaasını ancak araziye pek iyi tanınmasına borçlu olduğunu unutmamış bunun için gençleri tabiatın kucağında terbiye etmeye önem vermiştir. Baden-Powell (Scoting For Boys) adlı eserinde şöyle diyor : Beşeriyetin refah ve sadetini temin için vukubulan yeni yeni keşifler hem insanların ahlâkî muvazenesini bozuyor, hem medenî şecaatlerini ihlâl ediyor. Bundan başka şahsî teşebbüsleri ve irade kudretlerini zaiflatıyor. Filhakika fikir adanlarının artistlerin, şairlerin, muharrirlerin adedi çoğalıyor amma, fen ve sanat yolun-

da hayatını istihkar edenlerin, cinsi çalışanların sayısı günden güne azalıyor. Ben medeniyetin bu derece ilerlemesi yüzünden insanların âzim ve seciyesinin ihlâl edilmekte olduğuna kaniim. Tramvaylar, otobüsler, şöendöferler, otomobiller, günden güne artan bu seri taşıt vasıtaları insanları yürümekten varestede kılıyor.

Medenî zevkleri teşkil eden tiyatrolar, sinemalar, konserler, sosyete hayatı vücuttan çok fikre ait eğlencelerdir. Son zamanlarda spor yapılarının miktarı bütün milletlerde artmıştır. Fakat milletlerin umumî nüfusu göz önüne getirilirse bu sporları bilfiil yapanlarla onları seyretmekle iktifa edenlerin yekûnu arasında pek büyük fark vardır. Bunun sebebi basittir. İnsanlar bir şey yapmaktan ise onu seyretmekten daha çok hoşlanırlar. Çünkü seyretmek bir şeyi yapmaktan daha kolaydır. Halbuki, didinmenin, alnteri dökerek çalışmanın ayrı bir zevki vardır. Bu yaratıcı kabiliyetleri geliştiren karakter kazandıran bir faaliyettir. Bu zevk ancak itiyat ile elde edilebilir. Bu itiyadı ise tabiat verir. Ben işte bunun için, gençlerin tabii hayata dönmelerini istiyorum. Çeviklik, atiklik, cesaret, tahammül ve âzim gibi ahlâkî vasıflar, vahşi kabilelerin ırkî seciyesidir. General gençlere şu öğütleri veriyor :

Tatil günlerinde bedevilerin hayatını taklit ediniz. Kurlarda, ormanlarda su kenarlarında çadır kurup ateş yakınız, kendi yemeklerinizi kendiniz pişiriniz. Başarıcı, becerikli insan olunuz. Hayatta yapılmıyacak şey yoktur. Âzim ve sebatla insan her şeyin hakkından gelir. Başkasından yardım beklemeden herkes kendi işini kendi görmeye alış-

malıdır. Daima hazır! izcilerin şiarı olmalıdır. Harbe müheyya bir asker gibi izci daima savaşa hazır olmalıdır. Bu hazırlık bedenî, fikrî, ve ahlâkî olmadıkça para etmez. Bir izcide bulunması gereken vasıfları on maddede tesbit ettim. Bu bir kanun mahiyetindedir. Her izci bu yasaya uymalıdır. Bu yasanın maddeleri şunlardır :

- 1 — İzcinin verdiği söz mukaddestir.
- 2 — İzci âlicenaptır.
- 3 — İzcinin vazifesi işe yarar adam olmak ve başkalarına yardım etmektir.
- 4 — İzci herkesin dostu ve millet farkı gözetilmeksizin bütün izcilerin kardeşidir.
- 5 — İzci terbiyelidir.
- 6 — İzci hayvanların dostudur.
- 7 — İzci itaat etmesini bilir.
- 8 — İzci neşeli ve güler yüzlüdür.
- 9 — İzci tutumludur.
- 10 — İzcinin içi ve dışı temiz, özü sözü doğrudur. Bu yasaya uyan ve onun emrettiği şeyleri nefsinde toplayan bir genç hangi ırka, hangi millete mensup olursa olsun içinde yaşadığı cemiyete şeref verecektir. Çünkü böyle bir genç sözünde durur, yalan söylemez, dostuna ve düşmanına karşı âlicenaptır. Hayatta bir işe yaramak için hazırlanmıştır. İhtiyaç içinde olanlara elinden gelen yardımı esirgemez; büyük, küçük bildik, yabancı, zengin, fakir herkese karşı nezaketle muamele eder. Kendinden büyüklerine hürmet eder, emre itaat eder, daima güler yüzlüdür. Zahmet çekerse, zorluk görürse kaşlarını çatmaz, ne zamanını, ne de parasını israf eder. Vücuduna bakar, oturduğu yeri temiz tutar. Bu temizlik onun her işinde görülür. Kalbi de vücudu gibi temizdir. Medeniyetin boğucu betonarme atmosferin-

den kurtulma iştiağının yalnız General Baden - Powell'de olmadığını kır-ların ışıklı temiz havasını teneffüs eden izcilerin şimdi milyonları aşması gös-termektedir. Bu tabiata dönüş ferya-dını daha evvel Jan Jak Rousseau, Jon Loch ve Herman Liets gibi terbiyeci ve mütefekkirler de koparmışlardı. Fakat generaldaki İngiliz pratik zekâsı ve li-derlik vasfı onun başarısını sağlamıştır

Türkiyede izcilik :

1912—1913 yıllarında Galatasaray ve İstanbulun bazı diğer liselerinde iz-ciliğe heveslenen gençler bu kıyafeti giyip tatil günlerinde gezintiler tertip etmeğe ve dünya izcilik ceryanına ka-tılmıya özenmişlerdi. 1913 yılı ortala-rında hükümet okullarda esaslı surette izci teşkilâtını kurmak üzere bir İngiliz uzmanı getirtti. Bu uzman altı ay ka-dar İstanbulda kaldı ve o yılın tatilin-de talebe ve izci öğretmenler için Mal-tepede bir kamp kurdu. Fakat bir ay geçmeden Cihan Harbının başlaması üzerine İngiliz öğretmeni de memleke-tine döndü.

Genç Dernekleri :

Cihan Harbinin son yıllarında Al-manyada gençlik teşkilâtında çalışmış Fon Hoff adında bir Albay bizde de aynı şekilde bir teşkilât kurmak ve gençleri askerliğe hazırlamak maksadiyle memlekete çağırıldı Harbiye ne-zaretine bağlı olarak dört beş subayla Genç Dernekleri Umumi Müfettişliği teşkil edildi Bu teşkilât dahilinde va-zife görmek üzere Selim Sırrı Bey de Genç Dernekleri müfettişliğine tayin edildi Bir taraftan Beden Terbiyesi öğretmenlerine amelî ve nazari dersler verildi. Diğer taraftan da «Osmanlı Genç Dernekleri» adında ayda bir mecmua çıkarılmağa başlandı. Fon Hoff

hatıratında şöyle diyor : 1916 ocak ayında Osmanlı Genç Derneklerinin teşkilâtını yapmak üzere Türkiye'ye çağırıldım. Aynı yılın şubat sonunda teşkilâta ait hazırlıklarımı bitirdim. Teşkilât şu tarzda idi. 12 yaşından 15 yaşına kadar gürbüzler, 17 sinden askerlik yaşına kadar Dinçler adı ka-bul edilmişti.

Teşkilâtın gayesi :

Genç derneklerinden gaye Türk gençlerinin terbiyesidir. Bu terbiye bedenî, fikrî ve ahlâkidir. Genç der-neklerinde itaat ve inzibatın mükem-meliyeti ve gençlerin daha küçük yaş-ta intizam ve vazifeyi sevmiye alış-ması lâzımdır. Birlikte çalışan insanlar arasında inzibat ve emre inkiyat za-ruridir. Genç dernekleri gençleri as-kerliğe olduğu gibi daimî bir savaş olan hayata da hazırlıyacaktır.

Fon Hoff'un ifadesinden açık olarak anlıyoruz ki, genç derneklerinde Türk gençlerine hiç bir nuans farkı gözetil-meden, tam bir Alman ve Yunkers karakteri enpoze edilmek istenilmiştir. Türk gençlerinin terbiyesini bir Alma-na teslim ettikten sonra Almanlar İs-tanbuldan ayrılınca bu derneklerde yavaş yavaş kendi kendilerine dağıl-mışlardır. Bu yalnız Alman teşkilâtının Türk bünyesine uymamasından değil izcilerin hakikî bir Türk liderinden mahrum olmasındandı.

Bizde izciliğin gelişmemesinin belli başlı sebeplerinden biri halâ bu lider-sizliktir. Bundan sonra izciliği canlan-dırmak için bir kaç deneme daha ol-muşsa da bunlar hep yarım ve seme-resiz kalmıştır. Cumhuriyet Hükümeti bu işi esaslı olarak 1938 de Beden terbiyesi kanunu çıktıktan sonra ele almıştır.

1942 de orta öğretime bağlı her okulda bir izci oymağının kurulmasına karar verilmiş ve oymak o zamanın as-kerî kuruluşuna göre kademelendiril-miştir. Manga, takım, bölük, tabur ve alay gibi birliklerin sevk ve idare za-ruretleri bakımından yeniden gözden geçirilmesi lâzımdır. Esasen sivil teş-kilâtın askerî bir zihniyetle kuruluşun-da çabuk değişiklikleri icap ettirecek ufak tefek aksaklıkların bulunması tabiidir. Beden terbiyesi kanunu gibi izci teşkilâtının yeniden düzenlenmesi işi de elverişsiz bir zamana rastlamış ikinci dünya savaşının mahrumiyet ve zor şartları içinde ne yazık ki kendi-lerinden beklenen neticeler elde edi-lememiştir. Bundan sonra sosyal kal-kınmada bir gençlik teşkilâtı olan iz-ciliğin milletin kalkınmasında üzerine düşen rolü ifa edebilmesi için onun hedef ve gayesini esaslı olarak çizmek ve bu gayeye ulaştıracak vasıta ve fa-liyet şeklini milletin sosyal ihtiyaçla-rını ve gelişen dünya şartları içinde özel durumumuzu gözden kaçırmadan tesbit etmek lâzımdır. Bizde, okul gençliğine inhisar eden, izcilik faali-yetleri henüz bu yönden çıkırına gire-

YOLCUYUM

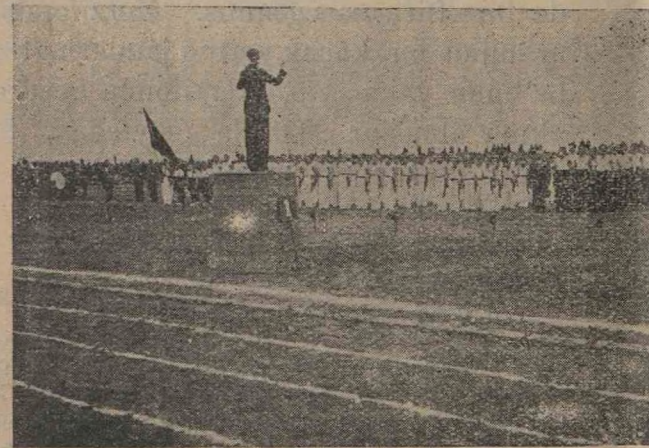
Herkes sevinmiyor niçin
Ben bütün dertlerimi unuttum
Bu şehire gömdüm hepisini
Ve yarın yolcuyum..

V. FALAY

memiştir. Millî Eğitim Bakanlığı bizdeki izci teşkilâtının maksadını şöyle açık-lamaktadır :

«Okul gençliğini sıhhatlı, karakterli olarak yurdun ve Cumhuriyetin mü-dafaasına hazırlamak amaçlarıyla; ve bu ödevin bütün isteklerine alıştırmak üzere orta öğretime bağlı, kız ve er-kek, bütün okullarda bir izci oymağı kurulacaktır.» Bu sözlerden de anlıyo-ruz ki, Atatürk'ün emanetini koruyacak onu tekemmül ettirerek nesilden nesile devredecek bir gençlik yetiştirilmek is-tenmektedir. Büyük insan Atatürk : gençler Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve devam ettirecek olanlar sizlersiniz öğütlerini ve direktifini ver-

memiş miydi? İzci gençler bu ülkünün akıncıları olacaklardır. Türk milletinin yükselme sinde şahsi menfaatların üstüne çıkarak, feragatla, enerji ile dolu bir yaratıcı kitle olacaklardır. Bu kitlenin, bu gençlik ordusu-nun yolu ne olabilir? İzci, iz takibeden, iz üzerinde yürüyen değil mi? Türk izcileri Atatürk'ün izinden başka yürüyecek yol dü-şünebilirler mi? yollarında yolcu-lukları uğurlu başarıları bololsun.

İ. Samsunda Okullarımız bir Beden terbiyesi gösterisinde

SAMSUN' DA KÖYLÜ ŞAİRLER

M. BULGURCUOĞLU

Sureti mahsusada 19 Mayıs Dergisi namına Saz Şairi Ali İpek'le mülakatta bulunmak üzere Eymir köyüne gidiyorum. Akşamın alaca karanlığı içinde şairin köyüne girdik. Bu köy sazşairleri için yegâne bir ilham menbağı olabilir. Etrafı büyük çam ormanlarıyla süslenmiş; bağlık bahçelik bir yer. Bilhassa köyün altından geçen «Derin-öz» ırmağının çağlaması insana bambaşka bir neşe veriyor.

Maruf Sazşairini evinde ziyaret ettiğim zaman bize çok büyük saygıda bulundu. Sazına düzen verip çaldığı zaman çok dokunaklı deyişleri var.

Ali İpek 1307 yılında Eymir köyünde doğmuştur. İlk defa saza başlamasının sebebini otuz sene evvel ölen ailesi Satının, ölümü dolayısıyla efkârı arttığından efkârını dağıtmak gayesiyle sazına yapıştığını ve otuz senedenberi aynı teessürle çalmakta bulunduğunu söylemektedir. Kendi buluşu ile bestelediği destan ve türküleri vardır. Okur yazardır. Beş çocuğu vardır. Kendisi rençberlikle iştigâl etmektedir.

Çok sevdiği karısı Satının ölümü dolayısıyla aşağıdaki destanı sazı ile acıklı bir şekilde söylemektedir.

Pencereden baktım göründü yazılar,
Yüreğim yanar, ciğerciğim sızılar.
Yetim kaldı benim körpe kuzular,
Nazlı yârdan ayrı düşen kan ağlar.

Pencereden baktım göründü dağlar,
Körpe kuzularım yetim düştü kan ağlar.
Bu aşkın elinden yıkılsın bağlar,
Nazlı yârdan ayrı düşen kan ağlar.

Ali İpek acı ile söyler bu sözler,
Dinleyip ağladı, gelinle kızlar.
Körpe kuzularla yetim kaldık bizler,
Nazlı yârdan ayrı düşen kan ağlar.

Şairin Havza kaphcaları hakkında şöyle bir deyişi var :

Haktaalâ emretmiş kaynayıp coşar,
Yücelerden aşar Havza'nın yolu.
Sırmıdır, evliyamıdır akıllar şaşar,
Yücelerden aşar Havza'nın yolu.

Tunçtandır kurnalarının demiri,
Haktaalâ emretmiş buna böyle emiri.
Çorumlu gelince saçar kömürü (1)
Dertlere dermandır gölü Havza'nın.

Arslan ağzı gün doğumuna bakıyor,
Arslan ağzından abızemzem çıkıyor.
Küçük gölden büyük göle akıyor,
Dertlere dermandır gölü Havza'nın

Âşık Ali el sundurdu aşına,
Özür olmaz yapısına taşına.
Baktınız mı, kız gözünün yaşına,
Dertlere dermandır gölü Havza'nın.

Ali İpek on sene kadar evli köyün de bir iftiraya uğramış, Merzifondan aranan bir kaçak yerine jandarmalarla bunu yakalayıp, Merzifonda nezaret altına almışlar. Orada söylediği bu yanık destanı da buraya alıyorum:

Pencereden baktım göründü yazı,
Yüreğime düştü bir ince sızı.
Kabahatım olmadan mahkûm ettiler bizi
Yol verin aşayım dumanlı dağlar.

(1) Havza hamamları yapılırken civar ve ilce halkı hamamın inşası için yardım etmişler. Çorumlular bu yardıma yanaşmadığı için onlar geldiği zaman banyo yaparlarken kömür akarmış bir türlü rahat yıkanamazlarmış. Şair bunu kasdetmek istiyor. Hakikaten bu efsane Havza halkı tarafından da söylenmektedir.

Üstümüz hükümet etrafımız kârgir yapı
Üstümüzde çifte demir kapılı.
Mahkemede evraklarımız yapı,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar.

Pencereden baktım göründü bağlar,
Bu aşkın elinden yıkılsın dağlar.
Düşmüş mahpushaneye bir yiğit ağlar,
Yol verin gidelim dumanlı dağlar.

Merzifondan baktım göründü kümbet.
Körpe kuzularım kime emanet.
Âşık Ali etmesin kimseye minnet,
Yol verin aşalım dumanlı dağlar,
İki eli koynunda nazlı yâr ağlar.

940 yılı memleket hastanesinde ölen kardeşi Hasan için şöyle söylemektedir:

Musalla taşına geldi sallarm,
Seni gördü yaman oldu hallerim.
Can cesedim boşladı tutmaz kollarım,
Ne yatıyon kardeş kalk gidelim silaya.

Yaşına da deli gönül yaşına,
Neler gelirmiş sağ olanın başına.
Cenazemi kuydular musallâ taşına,
Helâl et hakkını ben gidiyorum.

Koyun gelir kapumuzda meleşir,
Eti yünü ota köke dolaşır.
Kardeşlerin baş ucunda ağlaşır.
Ne yatıyon kardeş kalk gidelim silaya.

Dalga vurdu Karadeniz çağlıyor,
Kardeşlerin baş yanında ağlıyor.
Helâl et hakkını ben gidiyorum,
Silayı Vatanı terk ediyorum.

Âşık Ali söyler aşk ile bu işe,
Neler gelirmiş sağ olan başa.
Bırışımızı çalsak nafile taş,
Yiğidin alınına yazılan gelir.

Askerliğinin bir kısmını Erzurumda yapan Âşık Ali Saltanat hükümetinin orduya karşı gösterdiği alâkasızlık ve ileri gelen bazı kumandanlarının 9 un- ucu idaresizliklerinden dolayı Türk ordusunun manevî kuvvetini kırıp müşkül bir vaziyete sokarak mağlup ettir-

diklerine dair hatıralarını acıklı sazı ile şöyle anlatıyor :

Rus çıktı dürbün ile bakıyor,
Gülle sesi kalâları yıkıyor.
Kâfir vatanımızı ateşlere sokuyor,
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Askerlerde siperlere dizildi,
Kâfir hücum etti tabur bozuldu.
Nice koç yiğitlerin kabri kazıldı,
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Erzurum ovasına bir duman çöktü,
Kâfirin güllesi belimiz büktü.
Onbeşbin şehitte orada döktü,
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Düşman topu karşımızda pathyor,
Arabacı yaralıları toplıyor.
Düşman galip geldi gücüm yetmiyor,
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Askerlerde kurdu dağlarda çadır,
Yürekte vuruldum kaderim budur,
Kıyma felek kıyma bir yavrum vardır.
Yavruları yetim kalan ağlasın

Açman kaputumu yaram sızılar
Memlekette ağlar körpe kuzular
Anamı babamı gönlüm arzular,
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Şimdi büküm [1] babam yoluma bakar,
Yaramdan al kanlar durmadan akar.
Duyarsa validem evini yıkar
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Gülle yarasına derman olmuyor,
Kavgada öleni kimse sormuyor.
Söylen pederime oğlun gelmiyor
Ağlasınlar ayrılığın günüdür.

Erzuruma geldi kâfirin ucu,
Yüzbaşı emretti çekin kılncı
Sol böğrüne battı süngünün ucu,
Aman Allah aman sen imdat eyle

Erzurum dağlarında kıldık namazı
El bağlayup Hakka eyledik niyazı
Kimimiz şehit olduk, kimimiz gazi,
Aman Allah aman sen imdat eyle.

[1] İhtiyâr babam demek.

Kooperatifçiler ve Ebedî Barış

M. CURA

İhtiyaçlara uygun bir istihsal ve çıkarılan malların ihtiyaç bölgelerine hesaplı bir şekilde dağıtılması hiç bir zaman mümkün olamayacak mı? İnsanlık dünyanın sonuna kadar küçük beyni çıkarılmış bir serçe gibi başını taştan taşa çalmakta devam mı edecek?

Uzun barış yıllarında yirmi dünyaya yetip artacak bollukta mallar çıkarılıp dağlar gibi pazarlara yığılır, alıcı bulunmaz. Fiatlar düştükçe düşer. Fabrikalar istop eder. Her memlekette milyonlarca işsiz, Hükümet Sarayları ve parlamento salonları önünde (acı) diye bağışırlar. Emek ve enerjinin iflâs malı halinde, geliş güzel, ekmek parasına değişilmek için pazarlara çıkarıldığı fakat müşteri bulamadığı görülür. Her türlü düzen çığırından çıkar. Ne parlamento salonlarını çınlatan hatipler, ne de elde bavul o memleket senin bu memleket benim durmayıp dolaşan siyaset adamları ve cildlerle yazı yazmış ekonomistler buna bir çare bulamazlar. Ve herbiri bir nesle mal olan sümmedtedarik tecrübelerle girilir.

Aranır, taranır ve nihayet dünyanın düzenini bozmak suçu çok defa hiç suçsuz bir millete yükletilerek başına çullanılır. Buna göz yumup ağzını sıkı tutamayan başkaları işe karışır. Al sana bir dünya savaşı...

Tarlaya tuz eken akıllı kardeşlerin, tuzun yeşermediğini görünce tarlayı beklemeye gidip kabahatı uçmakta olan bir sineğe yükledikleri ve bu sinek birinin alnına konunca öteki kardeşin tüfekte sineği vurayım derken kardeşini öldürdüğü meşhurdur. İşte dünyanın hali de buna benzetilebilir.

Harp bir kere gelip çattı mı, bu defada mevcut olan mallar ortadan çekilir. Pazarlar boşalır. Çıkarılan mal mevcut ihtiyaca bazı yerde hakikaten yetmez; bazı yerde ise kasden bunu böyle göstererek el altından milyonlar toplayan vatan ve insanlık hainleri ortalığa hakim kesilir. Azıklarla beraber milletler ve nesiller küçüldükçe küçülür. Bombadan ve kurşundan arta kalan insanlık, karaborsanın gizli zehirine midelerini kaptı-

arak yıllarca bir Sairifilmenam gibi manasız ve şursuz kımıldar durur. Sekiz kişinin kazancı üç kişinin midelerini dolduramaz olur. İnsanlık, hayat ve emek ölçüleri kaybolur. Sefil insanlık, dağdaki çakallara imrenecek günler yaşar.

Açık konuşmak lâzımsa; askerlik fenninde Hazer ve Sefer diye adlandırılan devirlerin portresi işte budur.

Mal çoktur, sefaletli.. Mal azdır, sefaletli.. Zavallı ihtiyar dünya, sen ne zaman ayağını yorganına göre uzatmayı öğreneceksin?

Barış ve savaş, ikisi de her zaman felâketler ve sefaletler mi getirecek? Barış ve savaş başlarında bir kısım-sakinlerin oh çekerken, başka bir kısım-sakinlerin de hep ah mı çekecek? Ve nihayet tuz eken akıllı kardeşler gibi yoktan sebepler yaratılarak her barışın ardından bir savaş mı kopacak?

Hayır bahtsız dünya hayırlı bir kısım-sakinlerin de var ki onların düşünceleri birgün ebedî barışı kurmaya yetecektir. Bunlar ise kooperatifçilerdir. Bir gün «her türlü kımıldanışın nazım prensibi menfaatlerimdir» diyen bencil düşünüş gidecek ve yerine: «her kımıldanışta birbirimizi kollayalım. Ne sen bana zarar ver, ne ben seni aldatayım» diyen kooperatifçi düşünüşü gelecektir. İhtiyaçlar tesbit edilip hesaplı mal tedarik edilecek, istihsal ve istihlâk karşılıklı bir hesaplaşma ile değerlendirilecektir. Büyük istihlâk pazarlarına dökülen malların fiatları ne savaş yıllarında olduğu gibi yalnız satıcılar tarafından, ne de barış yıllarındaki gibi yalnız alıcılar tarafından tek taraflı bir tebliğ şeklinde olmayacaktır.

Yüzyıllar yaşamış koca bir çınarı çökeren ağaç kurtları gibi milletlerin bünyesinde şifa bulmaz yaralar açan ihtikâr kurtları ayıklanacaktır. Müstehliklerin ihtiyaçlarını sömüren, müstahsilleri piyasa oyunlarıyla şaşırtarak elindekini yok bahasına alan gaddar araçların insanlığı daha fazla soymalarına artık göz yumulmayacaktır. (sonu s. 32 de)

HALKEVİ HABERLERİ

Liselilerin Çayı :

24/8/1946 günü evimiz salonunda Samsun lisesini bitiren kız ve erkek gençler bir çay tertip etmiş ve akşam kadar neşeli bir vakit geçirmişlerdir.

Radyofonik temsiller :

1 — 25/8/1946 pazar günü temsil kolu gençlerinden Recep Ögüt, Esat Erendor, ve Hadiye Ünal tarafından (A. Çehof) un (Teklif) adlı kemedisi Halkevi radyosu ile yayınlanmıştır.

2 — 25/8/1946 salı günü temsil kolu gençlerinden Hadiye Ünal, Esat Erendor tarafından (Bir ses) adlı piyesle 9/9/1946 pazartesi günü (Dirlik ve düzenlik) adlı başka komediyi radyo ile yayınlanmıştır.

Evimiz saz ekibi :

1 — 26/8/1946 pazartesi günü evimiz saz ekibi radyoda halk türkülleri ve oyun yuvaları çalıp söylemişler-

(Sahife 29 dan devam)

Erzurum yaylasında ordu kuruldu, Tabur kumandanı orda vuruldu. Askerler bütün açlıktan kırıldı. Aman Allah aman sen imdat eyle.

Allah Allah dedik ettik hücumu Yıkamadık kâfirin tahtı tacını. İnşaat taburu oldu bütün seceri, Aman Allah aman sen imdat eyle.

Allah Allah dedik girdik kavgaya Taş olsa bile dayanmaz böyle cefaya. İnşaat taburu bütün bakaya, Aman Allah aman sen imdat eyle.

Âşık Alî bu destanı söyledi, Destanı buradâ tamam eyledi. Yaradan Mevlâm ona yardım eyledi. Aman Allah aman sen imdat eyle.

NOT : Saz Şalrı Ali İpek Havza'nın Eymir Köyündendir.

dir. Aynı ekip 21/9/1946 cumartesi günü, 29/9/1946 pazar günü ve 30/9/1946 günü halktürkülleri ve oyun havalarını radyo ile çalıp söyleyerek yayınlamıştır.

Tören :

28/8/1946 Çarşamba günü sabah-leyin şeker bayramı töreni evimiz salonunda sayın vali ve generalın huzurlarile yapılmış gelenler bayramlaşmışlardır.

Temsil :

29/8/1946 perşembe günü gecesini iki komedi seyircileri pek memnun bıraktı (Reşit Baranın) mahcuplar ve (Ali Züh-tü Altaylı'nın) Zügürtler adlı bu iki komedisi bize çok neşeli bir zaman geçirtti. Temsil kolu gençleri arkaarkaya dört gece bu iki oyunu oynamak suretiyle büyük muvaffakiyet gösterdiler Rol alanlar sırasıyle şunlardır : Recep Ögüt, Ayşe İlker, Esat Erendor, Şerafettin Unat, İlter Nur, Alaattin Unat Necdet Yersel, Naci Dilmendi. Eserleri Hadiye Ünal sahneye koymuş dekor ve oyunların devamı müddetince her şey eksiksiz ve yerinde kullanılmıştır gençleri tebrik ederiz.

Konferans :

30/8/1946 Cuma günü Naci Dilmen (Büyük Zafer nasıl hazırlandı) konusunda radyo ile bir konuşma yapmıştır

Spor kolunun danslı toplantısı :

7/9/1946 cumartesi Halkevi spor kolu gençleri aralarında bir balo tertiplemişlerdir. Geç vakte kadar davetliler ve sporcular neşeli bir vakit geçirmişlerdir.

Konser :

15/9/1946 Pazar günü evimiz mandolin birliği saat 17,30 da radyo ile hazırladığı en güzel parçaları çalarak bir konser vermiştir.

Millî gün ve tören

26/9/1946 perşembe günü Dil Bayramının 14 üncü yıldönümü salonumuzda kutlanmıştır. Halkevi Başkanı Emin Hekimgil Dil Bayramı hakkında konuşma ile toplantıyı açmış ve misafirlere hoş geldiniz diyerek tözü Tarih Müze kolu Başkanı Kâzım Dilmimen'e vermiştir.

Dilimiz hakkında etraflı olarak konuşan ve Türk Dil kurumunun yayınlarını ve kurultaylarını izah etmiş en sonunda Türk diline hitaben heyecanlı bir konuşma yapmıştır. Dil Edebiyat gençlerinden Naci Dilmen Türk dilinin aslı üzerinde konuşmuştur. Evimiz saz ekibi yurdun en güzel oyun havalarını ve halk türkülerini çalıp söylemişlerdir. İştirak edenler, Mehmet Salih Kartal, Hasan Özçepni, Osman Özhaıska, ve Nafi Esindir. Ziya

Kooperatifçiler ve Ebedî Barış

(sahife 28 den devam)

Müstehlikler ve müstahsiller kendi düzenleriyle elçisiz, aralıksız olarak karşı karşıya geleceklerdir. İnsanlığa güçlük çıkaran her yerde kooperatifin dayanışma ve yardımlaşma prensiplerinden hareket edilerek hemen teklerin küçük imkânları birleştirilerek büyük güçler yaratılacak ve bu güç, birbirine yaklaşan muztarip insanların yarasına merhem olacaktır.

Kısacası ihtiyar dünyanın yaralı sırtına ebedî saadetin şifalı merhemi kooperatifçilerin ellerile sürülecektir.

Neşriyat Müdürü ve İmtiyaz sahibi : **Emin Hekimgil**

İl Matbaası — Samsun

Akkaş, Cemal Doğru, Alâaddin Kami, Mehmet Demir, Ahmet Yetim, türkülerini söylemişlerdir. Sazlı ve türkölü Dil Bayramı çok güzel geçmiş ve gelenler memnun olarak ayrılmışlardır. Tören radyo ile şehir içine de yayınlanmıştır.

Çocuklara Kukla

Ayin ilk haftasında ilkokul öğrencilerine kukla oynatıldı. Sıra ile her gün bir okul gelerek seyretmiştir.

Balo

Şehrimizde yeni kurulan Tenis aile kulübünün balosu 5/10/949 cumartesi gecesi evimiz salonunda verildi.

İngilizce dersleri

Yaz tatili yapan kurslar eylül sonunda yeniden açılmıştır. Senelerden beri fasılasız devam eden ve pek iyi neticeler alınan kurslar Emin Hekimgil'in idaresinde bilenlere, orta ve az bilenlere mabsus olmak üzere üç sınıftır. Önümüzdeki aylar içerisinde de yeni başlayacaklara bir kurs açılacaktır.

Sosyal Yardım

Halkevi Sosyal Yardım kolu faaliyetine devam ederek her zamanki gibi fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlara yardım elini uzatmış ve yol parası olarak 180 lira, fakirlere nakten 100 lira ve ilâç ve saire bedeli olarakta 50 lira sarfetmiştir.

Bu yardımların artırılması ve genişletilmesi için gelir teminine yarayacak bazı kararlar alınmıştır.

Çarşamba Halkevi Haberleri

Lozan günü

24 Temmuz 946 akşamı Lozan zaferinin 23 üncü yıl dönümü kutlanmış, bu münasebetle günün ehemmiyet ve büyüklüğünü belirten söylevler verilmiş, şiirler okunmuştur.

Temsil

25 Temmuz gecesi temsil kolu tarafından iki perdelik (Kızıl Çağlayan) isimli piyesle (Yapışkanlar) adındaki yine iki perdelik komidi temsil edilmiştir. Büyük bir kalabalığın alâka ile seyrettiği temsillerde gençler büyük bir başarı göstermişlerdir.

Fransızca kursu

Fransızcadan bütünlemeye kalan öğrenciler için öğretmen Ali Sevgen idaresinde haftada üç gün olmak üzere bir Fransızca kursu açılmıştır. Kursta 28 öğrenci kaydolunmuştur.

Tevfik Fikret gecesi

19 Ağustos 946 gecesi büyük şair Tevfik Fikretin 31 inci ölüm yıldönümü halkevi salonunda törenle kutlanmıştır. Dil — Edebiyat kolu mensupları tarafından şairin hayatı ve edebî şahsiyeti hakkında konuşmalar yapılmış, gençler tarafından şairin eserlerinden parçalar okunmuştur.

Halk şairleri ve saz gecesi

21 Eylül 946 akşamı tertiplenen (Halk şairleri ve saz) gecesi kalabalık bir halk tarafından alâka ile takip edilmiştir. Dil — Edebiyat kolunun hazırladığı bu gecede Yunus Emre Kaygısız Adal, Köroğlu, Karaca Oğlan, Gevheri; Aşık Ömer, Erzurumlu Emrah, Dertli gibi tanınmış halk şairleri kendi devirlerinin kıyafetleriyle sahneye çıkarılmış, şiirler okunmuş, sazla millî şarkılar çalmıştır.

19 Mayısın Cevapları

Dergimizin bu sayıdan itibaren, yazıları basılmayanlara cevap verecek ve onlarla konuşacaktır.

Yazı gönderdiği halde basılmadığını gören yazı sahipleri biraz olsun üzülür, içlerinde yazmağa karşı hevesi kırılanlar da olur. Üzüntüyü azaltmak, hevesi çoğaltmak için bu konuşmaları açıyoruz.

Hevesli gençlerle meşgul olarak onlara yazmak sanatına dair bir şeyler kazandıracağımıza güveniyoruz. Ancak bu gençlerden istediğimiz şudur :

“Yazım basılmadı,, diye müteessir olmamak, daha güzel yazmak için sabırla çalışmak, hevesi azimle birleştirip çalışınca her arzusun elde edileceğine kani olmak.

Bize gönderilen yazılar eyi yazılmaz yani ifade ve imla yanlışlarıyla dolu olur, yahut fikirleri prensipleri ile uyumsuz ve bölgemizi ilgilemez ise basılmaz. Bu hususları peşin olarak bildiriyoruz. Göndereceğiniz yazılarda açık adreslerinizi bildiriniz.

Bazı okuyucularımız dergimizin abuneler şartlarını sormaktadırlar. 19 Mayıs'ın altı aylık abunesi yoktur. Seneliği iki liradır.

Halit Ülker — Samsun

(Uyan) başlıklı şiirinizi okuduk, beğendik. Ancak konusu dergimizin amacıyla uyumadığı için basılamadı.

Başka güzel yazılarınızı ve şiirlerinizi bekleriz.

Mehmet Kaplan — Şarkışla

Halkevi başkanlığının yazısına bağlı olarak gelen şiirinizi okuduk. Tetkiki sonra da basılması istenen bu şiiri maalesef basamayacağız. Çünkü vezin ve kafiye bakımından çok kusurağıdır. Nihat Sami Banarlı'nın (Edebi bilgiler) ini okuyunuz.

**Kırk Dalganın
Suyu ve
Kırk Çakıl**

*Celâl Çumralının pek
yakında bu isimde bir
hikâye kitabı yayın-
lanacaktır. Sabırsız-
lıkla bekleyiniz.*

**Kooperatifçilik Dâvamız
ve Samsunda
Kooperatifçilik**

Mustafa Cura'nın ha-
zırladığı ve Halkevi ta-
rafından bastırılan bu
kitap satışa çıkarılmıştır.
okuyuculara tavsiye ede-
riz.